

АГАІБІВ БАЙКИ

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

ЛЕОНІД ГЛІБІВ

БАЙКИ

ПОВНЕ ЮВІЛЕЙНЕ ВИДАННЯ

В 50-РІЧЧЯ СМЕРТИ АВТОРА

1893—1943

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

КРАКІВ

1944

ЛЬВІВ

За редакцією Б. Даниловича

Малюнки О. Судомори

ЗДАСТЬ СЯ-БАЙКА ПРОСТО БРЕШЕ,
А СПРАВДІ-ЯСНУ ПРАВДУ ЧЕШЕ,
NІКОГО В СВІТІ НЕ МИНЕ...
ЧИТАЙТЕ, ЗГАДУЙТЕ МЕНЕ.

— Іллічовський

Леонід Глібів, найвидатніший досі український байкар і одноточно все ще найкращий та найпопулярніший дитячий письменник-поет, належить до тих нечисленних українських творців слова, що йм виїмково пощастило, і пощастило йому власне як байкареві і як дитячому письменнику.

Коли не рахувати Шевченкового „Кобзаря”, то Глібів успішно змагається числом видань своїх байок з Франковим „Лисом Микитою”. Починаючи з 1863 р., коли з'явилися в Києві вперше Глібові байки, і кінчаючи оцим нашим ювілейним виданням, ми з певністю знаємо вісімнадцять повних видань байок Глібова, не рахуючи усіх виборів, що з'являлися і в Східній Україні, і в Галичині і за кордоном.

Коли ж додати сюди безперервні передруки Глібових байок у шкільних читанках та й у всяких дитячих журналах, зокрема в ювілейні роки, то мусимо визнати, що Глібів один з найпопулярніших українських письменників.

Правда, ця його популярність доволі однобічна: він відомий ширшій громаді майже виключно як дитячий письменник, як славний „Дід Кенір”, що писав для дітей свої байки та й обдавував їх, головчо на сторінках галицького дитячого журналу „Дзвінок”, чудовими віршовими загадками, акrostичами та віршами.

Глібів же, як автор зовсім не „дитячих” байок, але байок, як в загалі літературного жанру, що в „байкових” постатях різних звірів, чи й предметів та їхніх вдач і дій змальовує не кого іншого, а людей з їхніми слабостями-сміхотворністю, хибами, а то

ї злочинами і власне про них „ясну правду чеше”, — оцей Глібів куди менше відомий, а вже Глібів, як тонкий поет-лірик майже зовсім загублюється (дарма, що, нпр., його „Журба” /... Лиш молодість не вернеться, не вернеться вона“/ так і стала народною піснею, що її співають не тільки в усій Україні, але й поза нею).

Однаке ніде правди діти, що найбільша сила Глібового слова таки в його байках, та тільки ж годі замикати їх виключно до кола дитячих читачів.

Ось тут і причина, чому ми, не маючи змоги в обмежених, воєнних часах дати відповідну ювілейну ізбірку творів Глібова, даємо тільки оце популярне, народне, але все ж повне видання його байок і через те призначене не для дітей, а для загалу.

Очевидно, не всі ці байки відповідають своєю ідеєю і світоглядом нашему часові, та тільки ж таких байок розмірно небагато. (Треба пам'ятати, що в своїх творах автор є виразником того світогляду, що був притаманний народницькій інтелігенції 60—70 рр. мин. століття).

В цілому ж у байках Глібова панівні ці правди й ідеї, що завжди ворушили й ворушать шляхетні душі, зокрема ж надихані вони глибокою любов'ю України і взагалі всього рідного.

І власне велика ідейність байок Глібова, попри їх мистецьку вартість, була одною з основних спонук їхнього ювілейного видання, що його й віддаємо оце в руки Читачам.

б. д.

Вовк і вівчарі

Раз Вовк тихесенько підкрався...
Всім відомо, куди він звик ходить
І де він лиха набирається, —
    Та що ж робить,
Коли на те вже Вовк удався,
    Щоб овечок давить!
І цей раз він туди ж попхався.
Тихесенько кошару обійшов;
Прислухався — не чутъ, мершій на тин зоп'явся,
    Зиркнув — та й охолов:
Вівчарики прехорощенъко
Найкращого баранчика взяли
Та й патрають гуртом, а кунделі
Мовчать, лежать собі смирненько,
Неначе б то усім ім там,
Кудлатим гаспидським синам,
Позакладало... мов не знають,
Що перед ними виробляють!...
Дивився Вовк, дививсь
Здихнув — та й знов у степ поплівсь.
Та й каже: — „Де та правда ділась?...
Яка б тут шарварка зробилась,
Який би гомін підняли
І вівчарі, і кунделі,
Якби мені таке зробить скотілось!...”

На цей раз приказка здалась:
Що декому, мовляли, можна — другим зась.

ОВКІКІП

В село із лісу Вовк забіг...

Не думайте, що в гості, братця!

Ні, в гості Вовк не забіжить:

А він прибіг, щоб денебудь сховатися:

Проклятий люд з собаками настиг...

І рад би Вовк в які ворота вскочить,

Та лишенко йому: куди не поглядить —

Усюди Вовчен'ка недолен'ка мороочить.

Хоч сядь та й плач!

Ворота, як на те ж, кругом усі заперти,

А дуже Вовкові не хочеться умерти

(Бо ще він не нажився, бач!).

А пірше од людей — од видимої смерти...

Коли глядить —

На загороді Кіт сидить.

На сонечку муртикає-дрімає.

Підскочив Вовк і до Кота мовляє:

— „Котусю-братіку! Скажіть мені скоріше,

Хто із хазяїнів от тут усіх добриший?

Я хочу попрохать, щоб хто мене сховав

На цей недобрий час. За мною тό женуться!...

Котусю-батечку! Куди ж мені поткнуться?”

— „Проси мерщій Степана,

Він добрий чоловік”, — Кіт Вовкові сказав.

— Так я у нього вкраяв барана”.

— Ну, так навідайсь до Дем'яна”.

„Е, і Дем'яна я боюсь:

Як тільки навернусь,

Він і згадає поросяtko.”

— „Біжи ж, аж ген живе Трохим!”

— „Трохим? Боюсь з'йтися з ним:

З весни ще злий він за ягнятко!”

..Погано ж!... Ну, а чи не прийме Клім?"

..Ох, братіку! Теля я в нього звів!"

-- ..Так, бачу, ти усім тут добре надоїв." —

Кіт Вовкові сказав, —

..Чого ж ти, братіку, сюди і забігав?

Ні, наші козаки ще з розуму не спали,

Щоб Вовка од біди сковали!

І так таки ти сам себе вини:

Що, братіку, посіяв, те й пожни!" .

Лисиця і ховрах

— „Куди це ти, кумасенько, біжиш?
Даєш неначе з ляку драла,” —
Гука Ховрах, — „ні на що не глядиш,
Мене б' то й не пізнала!”
— „Ох, голубе!” — Лисиця застогнала, —
„Бодай би вже й не жить,
Як отаке терпіть!”
— „Що ж там таке? Яка причина?” —
Ховрах допитує куму.
А та йому:
— „Напасть мені! Лиха година!
Як кумові свому,
Скажу тобі усе по дружбі:
Оде я, бач, була на службі...
Наставили мене суддею до курей,
Я їх кохала, як дітей,
Всьому порядок подавала;
І не доїм, і не досплю,
Усе, було, труджуясь, роблю —
Аж з тіла спала.
Всі добрість бачили мою,
Бо всі жили мов у раю.
Ні з кого по цей день не брала я й пір'їнки.
А що ж за те кумі твоїй?
З очей прогнали!!.... Боже мій!
За що, про що і за якій вчинки?
От, справді, світ тепер який
Бридкий!..,
А все це лихо брехні діють,
Як здумаю — печінки тліуть!

На мене хтось то набрехав
(Бодай би той добра не знав!),
Що я хабарики лупила...
А щоб я, куме, хліб так іла,
Коли хоч шаг з кого взяла,
Коли хоч раз душою покривила!
Скажи, чи я ж коли така була,
Щоб ції капості робила?"—
— „А що ж, кумасенько моя,"—
Ховрах мовляє так Лисиці, —
„Був гріх, — частенъко бачив я
У тебе пір'ячко на пиці..."

Бува, у службі чоловік
Все стопне, каже: жити важко!
Неначе доживає вік
Або останній руб насправжки.
І віру йимеш йому під час,
Бо знаєш, або й чув не раз,
Що жінку він узяв без віна,
І сам, сердега, сиротина.
А потім бачиш: той бідняк —
Хто його зна, коли і як —
Землі накупить, хазайнує;
А далі так собі панує,
Що на!... У суд нейти брехать.
А як утерпіть, не сказать,
Як той Ховрах мовляв Лисиці,
Що видко пір'ячко на пиці?...

Вовк і лисиця

Лисиця десь м'ясою дісталаза.
Тихе синько привігла під стіжок
Ум'яла більшенький шматок.

А менший у сінці сковала
На другий раз, бо нужду знала;
Сама ж спочити прилягла...

Вено годиться, попоївши :
Не молода таки й була —
Натомиться, всю ніч ходивши...
Аж ось у гості Вовк біжить.
..От, — дума, — і лягла спочити!"

— ..Добридень, кумо!" — Вовк гукає. —
..Той спить, хто щастя має!
От, кумо, лишенъко мені
У цій поганій стороні:
Нікав всю ніч, аж утомився —
Та й що ж! Ніде не поживився!
Чи до кошари підберусь —
Боюсь!...

Вівчар не спить, в сонілку грає...
Таке то кум твій щастя має.
А їсти, кумо, — аж-аж-аж!
Цілісінку б із'їв корову?"

Кума ж.
На цюю жалібную мову.
Так каже кумові свому:
— ..Сердечний куме! Ну й чому
Ти не прибіг до мене вранці?
Оттут те кораки живуть — поганці!

Мабуть, їм ніколи й заснуть:
Усе так пильно стережуть,
Що треба гаспідського митця,
Щоб одурить та поживиться!...
Поїж сінця..."

А Вовчик не про сіно дума:
Коли б йому шматок м'ясця!
— „Ні”, — каже віп, — „спасибі, кумо!”
Та й з тим голодний лицар мій
Пішов додому сам че свій.

Оде ж то теє: на, небоже,
Те, що мені не гоже.

Лисиця й осел

— „Відкіль бредеш ти, голово лиха?”
Лисиця так мовля Ослові.

— „Дивився, як там Лев здиха,
Аж ген у тій діброві!

Піди, пань-матко, подивись;
Ти ж зналася із ним колись...

І!.. Що тепер із ним зробилось!

Де в біса й сила тая ділась!

А то, було, як гуконе —
Не втямиш з ляку, де б сковався —

Таке було те пугало страшне!

Мабуть його ввесь світ боявся...

Тепер лежить, неначе пень,

І ніч, і день.

Ніхто його вже не боїться,

Усяк безпечно йде дивиться;

Хто скоче — добре ускубне

За вражий чуб його зубами,

А хто під боки стусоне —

Чи дрюком, чи рогами.”

— „А ти, запевне, не посмів?” —

Йому підсміює Лисиця.

— „Оце таки! Чого ж дивиться?

І я його раз захмілив, —

Нехай і наших знає!”

А й в людях такечки буває, —

Чи то вже світ тепер такий:

Поки ти чим кому страшний,

Усяк тебе і поважає;

А тільки якнебудь спікнившсь, —

Дивись:

Хто й поважав, той лає.

Л Е БІДЬ ЩУКА І РАК

У товаристві лад — усяк тому радіє.
Дурне безладдя лихо діє,
    І діло, як на гріх,
Не діло, тільки сміх.

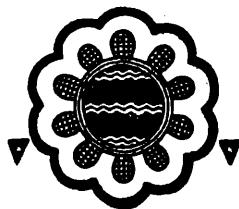
Колись то Лебідь. Рак та Щука
Приставить хуру узялись.
От троє разом запряглись,
Смикнули — кат-ма ходу...
Що за морока? Що робить?
А їй невелика, бачся, штука, —
Так Лебідь рветься підлетіть.
Рак упирається, а Щука тягне в воду.
Хто винен з них, хто ні — судить не нам.
Та тільки хура й досі там.

ЧИЖИК ТА ГОЛУБ

Весною Чижик молоденький,
Такий співучий, проворненький.
В садочку все сїбі скакав,
Та якось у сильце й попав;
Сердега в клітці рветься, б'ється...
А Голуб бачить та й сміється:
— „А що? Попавсь — от тобі й на!
Вже, певно, голова дурна...
Не бійсь, мене б не піддурили,
Хоч як би не хитрили,
Бо я не Чижик! Ні... оце!”
Аж гульк — і сам піймавсь в сильце...

Ото на себе не надійся,
Чужому лихові не смійся!

ЖАБА Й ВІЛ

Раз Жаба вилізла на берег подивиться
Та й трошечки на сонечку погріться.

Побачила Вола
Та й каже подрузі тихенько

(Вигадлива була!):

— „Який здоровий, моя ненъко!
Ну що, сестрице, як надмусь,
То й я така зроблюсь?

От будуть жаби дивуватися!“
— „І, де вже, сестро, нам рівняться!“ —

Казать їй друга почала.

А та не слуха... дметься... дметься...

— „Що, сестро, як тобі здається,
Побільшала хоч трохи я?“

— „Ta ні, голубонько моя!“

— „Ну, а теперечки? Дивися!“

— „Ta годі, сестро, скаменіся!“

Не слуха Жаба, дметься гірш,

Все думає, що стане більш.

Та й що, дурна, собі зробила?

З натуги луснула — та й одубіла.

Такі і в світі жаби є,
Прощайте, ніде правди діти:
А по мені — найлучше жити,
Як милосердний Бог дає.

Мужик та лисиця

Колись то Мужика Лисиця попитала:
— „Скажи, будь ласка, куме мій,
За що це честь така ось шкапі цій?
Про це вже я давно спитати тебе бажала:

Коли не подивись —
Вона з тобою скрізь:
Чи у дорозі, чи на полі;
І їсти, і пити їй доволі...
А як признається, то вона
Скотина предурна!”
— „Але!” — ій каже кум, — „не в розумі тут сила!
То все бридня.. Тут думка не така:
Нам треба тільки, щоб возила
Та слухалася батіжка”.

РОХОЖІ ТА СОБАКИ

Через левади та городи
Два кума йшло з весілля до господи.
Бредуть, балакають про щось...

Аж ось,
Де не взялась собака вбіса —
Чи з-під воріт, чи із-за лісі
Присікалася, аж вищить...
Коли поглянуть — ще біжить,
Мабуть, з десяток, чи й не більше...
Та як напали — батю мій!
Одна гаразд, друга ще гірше.
Кіндрат маха ціпком мершій.

— „Ось не займай лишень, Кіндрате”,
Тут обізвавсь до нього Клим: —
— „Я їх натуру знаю, брате:
Відчепляться... ось ну, ходім!
Та не махай і не дивися!...”

От вони йдуть собі та йдуть.
Собаки й справді унялися,
А далі стало вже й не чутъ.

Отак зависливії люди
(Вони є всюди!):
Як що завидно ім — куди!
Брехати, мов собаки, стануть...
А ти собі іди та йди:
Набрешуть та й перестануть.

Миша і Пацюк

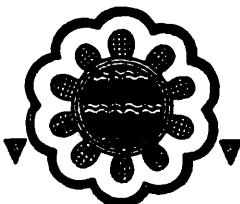
— „Добривечір, сусіде мій!
Чи всі ви та здорові?...” —
Гукнула Миша Пацюкові.
— „Та ще!” — Пацюк мовляє їй.
— „А я це”, — каже, — „прилинула,
Щоб розказати тобі, що чула,
Щоб ти радів, як я, та знов;
Лев, кажуть би, Кота піймав...”
— „Якого?”
— „Катогу нашого рудого,
Що нам просвітку не давав...”
— „Гай-гай!” — Пацюк мовля, — „раденька,
Як кажуть, що дурненъка!
Що з того, що піймав?...
Як дійдеться у них до чого —
Не бачить Лева нам живого!
Бо знаєш, що за звір той Кіт!”

—
Отак, як хто кого боїться,
То й думає, що на того звесь світ
Так буде, як і він, дивиться.

ХЛОПЧИК І ГАДЮКА

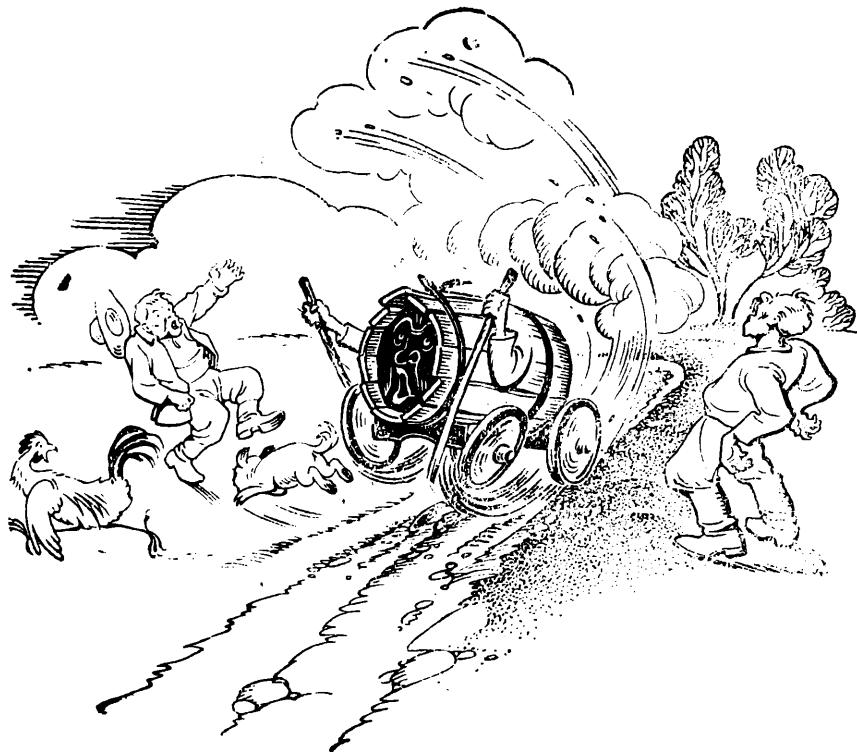
Хлоп'я в садку собі гуляло
Та й забажало
На іграшки Ужа пійматъ.
(Вони гніздо його назнало —
Так як утерпіть, щоб не взять?).
Побігло, засадило руку
Та й витягло — Гадюку...
Злякався Хлопчик, аж поблід:
Стойте, як стовп, і не тікає.
Гадюка дивиться і так йому мовляє:
— „Бач, дурнику! Робити так не слід...
Ти знаєш, що за це буває?
Узять би, добре укусить...
Та хай вже цей раз Бот простить.
А вдруге — лишко буде, чуєш?
Гляди ж — шануйся, стережись,
Робити так не вчись
Та роздивляйся, з ким шуткуєш!”

Дікі Бочки

Дві Бочки їхало колись селом.
Одна з горілкою, повненька,
Друга — порожня, теж слідком.
Та, що з горілкою — тихенько,
Повагом іде собі та йде:

Порожня ж так собі пустує,
Та так брика, та так басує,
Що аж на все село гуде.
Хто йде — із ляку швидш звертає,
Та ще й налає:
— „Який це враг її приніс?
Нехай їй біс!”

Хто про свої діла стрекоче,
Кому й не слід, коли захоче,
Тому усяк мерщій зверта,
Бо він такий, як Бочка та:
Усіх од себе проганяє.
Зате розумний чоловік
Живе тихесенько ввесь вік,
Не торохтить і не гукає —
Та й місце має.

Вовк та мишеня

На полі Вовк Овечку взяв,
Потяг сердешнуу в діброву —
Не на розмову,
А щоб із'їсти: він бажав
М'ясця свіженського давненько.
От взяв Овечку, обідрав,
Як знат,
Та й заходився хорошенко
М'ясце під дубом уминат, —
Аж на зubaх кістки хрущать.
Їв Вовчик, їв — аж утомився,
Гараздненько удовольнився,
А все таки всього не з'їв;
— „Нехай вже”, — каже, — „другим разом”.
М'ясце травицею прикрив,
А сам спочинут ліг тимчасом.
Неначе пан який — лежить...
А Мишенятко під вербою
Почуло, що м'ясце пахтить,
Та й крадеться поміж травою
(Яке мале, а вже хйтрит!)...
От помалесеньку підкралось,
Взяло м'ясця та у дупло й сковалось.
Угледів Вовк, дарма, що спав,
І на ввесь гай гукать зачав:
— „Ой, ненечко! Рятуйте! Поможіте!
Ловіте злодія, держіте!
Добро мое покрав!”

Я в одному селі по ярмарку гуляв
Та й бачив диво:
Якийсь там становий хвінтив спесиво
Біля чумацьких хур.
Чого він там никав — усі на вус мотали...
От якось у нього тарані в'язку вкрали,
А він гукає: „Пробі! Калавур!”

Зозуля й півень

— „Як ти співаєш, Півне, веселенько...“
— „А ти, Зозуленько, ти, зіронько моя,
Виводиш гарно так і жалібненько,
Що юніді аж плачу я...
Як тільки що почнеш співати,
Не хочеться й пшениченьки клювати, —
Біжиш в садок мерещій...“

— „Тебе я слухала б до віку, куме мій,
Аби б хотів співати...“

— „А ти, голубонько, ти, кралечко моя,
Поки співаєш на калині,
То й весело мені і забиваю я
Свою недоленінку, життя своє погане
Ta безталаннє...
A тільки замовчиш,
Aбо куди летиш, —
Заніс серденько, неначе на чужині...
I юстоньки — не їм, і пітоньки — не п'ю,
Ta виглядаю все Зозуленьку мою.
Як гляну на тебе — така ти невеличка,
Mоя перепеличко,
A голосочок то який!
Tонесенський, милесенський такий...
Куди той соловей годиться?“

— „Спасибі, братіку, за добрєє слівце.
Як не кохатъ тебе за це?
I ти виспівуєш, неначе та жар-птиця;
I далебі, що так, — пошлюся я на всіх“.

Де взявся Горобець, послухав трохи їх
Та й каже: — „Годі вам брехати
Та одно другого єнічев'я вихвалювати!”
Пурхнув — та й був такий.

За що ж, — хтонебудь попитає, —
Зозуля Півнія вихвалиє?
За те, що Півень годить їй
Та потакати добре вміє:
Рука, як кажуть, руку міє.

Лев та Миша

Старенька Миша горювала:
Їй ніде, біdnій, було жить,
Голівоньки на старість прихилить;
Сама собі по світові блукала...
Діток нема: були колись —
Теперечки по світу розбрелись;
Одним-одна зосталась мати.
Пішла вона звичайненъко прохати,
Щоб Лев в дуплі дозволив їй,
Самотній та старій,
Хазяйство завести маленько
Біля їх милости близенько.

— „Хоч сила всім страшна твоя,
Хоч пан ти“ — каже, — „між панами,
Та хто зна, що ще буде з нами:
В пригоді, може, стану й я...“

— „Хто? Ти?“ — Лев заревів — „Така погана?
Мене, такого пана,
Сюди задурювати прийшла?...
Пішпа!
Бач, теревені розпустила!
Тікай, поки ще ціла!“

Злякалась Миша та притьомом,
Поміж травою, лопушком,
З переполоху почухрала —
Туди-сюди — й з очей пропала.
Раз Лев пішов поживи розглядатъ
Ta у тенета і піймався.

Рванув він раз — тенета не тріщать;
У друге, втретє — ні... Вже як не силкувався,
    Як не ревів,
    Як не вертів,

А все таки не вивертівсь — зостався.

Прибігли люди, узяли,
Зв'язали бідного та й повезли
По ярмарках в залізній клітці
На диво світові всьому

(Видно, були німецькі митці!).

Прийшлося гірко бідному йому...

Згадав про Мишу, що вона казала,
Та й дума, плачучи: — „Якби вона була,
Загинути б мені, дурному, не дала:
    Тенета б всі попрогризала...

І я б гуляв оце в зеленому гаю,
    Мов у раю...“

А сам, сердечний, слізоньки ковтає:
Є каяття, та вороття немає.

Скажу я, люди добрі, й вам
(До каэки приказка годиться,
Хоч і панам):

Не плюй в колодязь: пригодиться
Води напиться.

Співаки

Сусід до себе кликав кума:

— „Приходь лиш, брате, на часок:
По чарці вип’ємо, сальця з’їмо шматок“.

А справді — так не те він дума:
То кумові сказав він тільки так;
Хотілося ж, щоб похвалиться —
Яких він назбирав Співак.

От кум прийшов, посіли, як годиться:
По одній випили, по другій налили...

Тут парубки як утили!
Роззвивили роти — гукають...
Хто вгору дме, а хто пищить...
Аж головою кум вертить:
— „Чорт батька знає, як співають!
Аж вуха, далебі, болять!“
Став він хазяїну казать.

— „Та може й так...“ хазяїн став мовляти,—
„Є трохи хвалшу, що й казати...
Так он що — все народ такий,
Як кажуть, золотий!
То сількісь, що не так співають,
Зате горілки не вживають!“

— А по мені — вже лучше пий,
Та діло розумій.

Лев та ковк

Лев умінав за сніданням ягня.
Побіля нього відливе щеня
Вертиться та й вертиться,
Все моститься, щоб поживитися.
От, якось то й одважилося вхопить
Шматок м'ясця, щоб не кортіло.
Лев бачить, що воно зробило,
Та змилосердився — мовчить,
Бо у щеняті
Якого розуму питати?...

Побачив Вовк (він недалечко був)
Та й дума: — „Лев, мабуть, дурненький,
Або ж на старість силу збув,
Що став такий плохенький;
Коли щеня не задавив —
Мене не зайде й поготів!“
От квапить лапу до м'ясива...
Як скочив Лев — аж диба стала грива...
На Вовка бідного насів —
Давив його, крутив...
Та й каже: — „Це тобі за теє,
Щоб не дививсь ти на щеня,
Бо не щодня бува бридня;
Воно дурне ще, молодесе,
А ти вже, Вовче, не щеня!“

ДРОЖЕПЕЦЬ

За тридев'ять земель, у тридесятім царстві
Та в іншім государстві,
Якийсь то хвабрий молодець
(Чи дворянин він, чи купець —
Про те вже не скажу вам, братця,
Щоб іноді не прobreхатися...) —
Та що утяв!...
Послухайте! Уявів,
Покинув жінку та й поплівся,
Хто його зна — куди й чого...
От, потім чують про нього,
Що десь він аж з двома жінками оженився, —
Такий пройдисвіт був!
От, якось цар про це почув
Та зараз же бумагу й посилає,
Щоб беззаконника такого то схопити,
Приставити у суд — і там його судить:
А всім судейським патякає,
Щоб ділом не вертіть
(Видно, цей гріх у них буває!),
А так йому, поганію, присудить,
Щоб більше вже ніхто не важивсь так робити,
Коли на світі хоче жити.
— „А якщо зробите не так...”
Повішаю усіх, неначе тих собак”.
Не знає бідний суд, де діться,
Усіх циганський піт проїма,
А ділові ладу нема:
Як не присудять — не годиться:
Бо вже доводилось судить —
Так каносний народ не дуже щось боїться...

Ну, що його робить?...
Возилися, возилися,
Та якось і вмудрилися
Прояву осудити.
Зібралися пани, поприбігали люди
Дивитися — що буде,
А суд гуртом рішив:
„Щоб беззаконника провчити, —
Оприділити,
Щоб він з трьома жінками жив”.
Дивується народ та й дума: — „От удрали!
Теперечки ж усі пропали:
Повішають дурних!”
Аж ні! Поперед всіх
Повісився проайдисвіт на осиді
(Видно, жінки були завзяті птиці!).
Та й що ж ви думаєте? — Казус цей
Так налякав усіх людей,
Що більше вже ніхто із глузду не скрутився.
І досі не чутно, щоб хто з трьома жінками
В тім царстві оженився.

АЗЯЇН ТА ШКАПА

Хазяїн сіяв овесець;
Була у нього нивка невелика.
От, бачить Шкапа та й базіка:
— „І на який це він кінець
Овес у полі розсипає?
Мабуть, і сам гаразд не знає...
А я чувала, та й не раз,
Як про людей гукають всюди,
Що люди розумніші нас...
Кий чортів батько — брешуть люди!
Який тут розум — землю рити
Та розкидать пашню без діла?
Неначе нікуди подіть...
Стрижчаті б дав, та й я б поїла;
А хоч індикам, хоч качкам, —
Усе б було видніше нам,
Що робить він хоч трохи гарно
І що пашні не тратить марно...
Або нехай би й заховав —
Сказали б, що скупенький став...
А то що робить — все дурниця,
Вже аж не хочеться дивитися!”
Минуло літо; після жжив
Овес хазяїн змолотив
І Шкапу ту, що впередує,
Він і шанує, і годує.

Так інший здуру неборак
Над божим ділом впередує:
„І це не так, і те не так,
Чого це сонце дуже гріє,
Або не відтіль вітер віє...”
Голівонька його дурна
Того й не зна,
Що Бог нас лучше розуміє.

OХРІМОВА СКИТА

Була в Охріма сіра Свита,
Так хороше пошита:
Іззаду вусики з червоного сукна,
На комірі мережечка така, що на, —
Хоч голові носити!
Дурний Охрім, не вмів її глядіти,
Таскав, коли й не слід таскатъ.
Раз став він Світу надягать, —
Аж дивиться — рукава вже продралися.
От мій Охрім, щоб люди не сміялись,
Налагодивсь лататъ.
А де ж суконця взять?
Охрімові не вдивовижу!
— „Ми знайдемо!” — він каже сам собі, —
„Рукава трохи обчикирижу
Та й поможу журбі”.
Зробив
І Світу знов надів.
І хороше йому здається,
Хоч руки й голі до локіт.
Так он біда: куди він не поткнеться —
Усяк од реготу береться за живіт.
Розсердився Охрім, що з інього так глузують...
— „Тривайте ж”, — каже, — „коли так,
Зроблю ж я осьде як...
Нехай, дурні, собі пустують:
У них, видно, жуки у голові...
А ми втнемо рукавця і нові,
Хіба мудрація велика!”
Охрім догадливий був парубіка!

Прехорошенько взяв,
Підрізав поли він чимало, —
Якраз, щоб на рукава стало, —
Покраяв та попришивав —
І знов рукава, як рукава.

Іходить мій Охрім, неначе та проява,
Та й думає: „Ось я то молодець,
Удався хоч куди хлончина!”

Дурний, дурний: а на ньому Свитина,
Неначе той французький каптанець!

От так і з тим буває,
Хто чорт-зна де добро своє діває, —
А там як кинеться — вертить і так, і сяк,
Неначе горобець у клітці...
Дивись, згодя — гуляє неборак
В Охрімовій куценькій Світці.

ІК ОВК ТА ЯГНЯ

На світі вже давно ведеться,
Що никакий перед вищим гнеться,
А більший меншого тусає та ще й б'є —
За тим, що сила є...
Примір не довго б'є показати, —
Та — цур йому! Нацю чіпать?...
А щоб кінці якнебудь поховати,
Я хочу байку розказати.
Улітку, саме серед дня,
Пустуючи, дурне Ягня

Само забилося до річки —
Напитися водички.
От, чи пило, чи ні — глядить:
Аж суне Вовк — такий страшений!
Та здоровенний!
Та так прямісінько й біжить
До бідного Ягняти.
Ягняті нікуди тікати;
Стойть, сердечне, та дрижть...

А Вовк, неначе комісар, кричить
(Він, щоб присікаться, знайшов причину):
— Нашо це ти, собачий сину,
Тут каламутиш берег мій
Та квапиш ніс поганий свій
У чистую оцюю воду?
Та я тобі за цюю шкоду —
Ти знаєш — що зроблю?...
Як муху задавлю!"

— „Ні, паночку”, — Ягня йому мовляє, —
„Водиці я не сколотив,
Бо ще й не пив;

А хоч би й пив, то шкоди в тім немає;
Бо я стою зовсім не там,
Де треба пiti вам,
Та ще й вода од вас сюди збігає..”

— „Так себто я брешу?” — тут Вовк йому
гукнув, —
„Чи бач! Ще і базікатъ стало...
Такого ще поганця не бувало!...
Здається, ти й позаторік тут був
Ta капості мені робив?... Тривай же!
Ти думаєш, що я забув?”

— „Помилуйте!” — йому Ягнятко каже, —
„На світі я ще й году не прожив”.

— „Так, брат твій був”. — „Нема братів”.

— „Так, може, батько,
Коли не дядько...
Або ж хтонебудь з ваших був...
Хіба не знаю я, не чув,
Що ви усі мене б із'ли,
Якби ловили?

Собаки й вівчарі твої,
 Усі ви — вороги мої:
 Од вас мені життя немає...
 Ще мало я терпів?"
 — „Так чим же я вам досадив?” —
 Ягнятко, плачуши, питає.
 — „Цить, капосне! Либо нь не знає...
 Ще й отризається, щеня!
 Що ти за птиця?! Ти — Ягня!
 Як сміло ти мене питати?
 Вовк, може, їсти захотів!..
 Не вам про теє, дурням, знати!”
 І — Вовк Ягнятко задавив...
 Нащо йому про теє знати,
 Що, може, плаче бідна мати
 Та побивається, як рибонька об лід:
 Він вовк, він пан... йому не слід...

КА КУМА

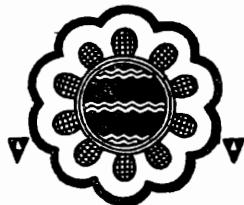
— „Здоров, Василю, пане-брате!”
 — „Здоров, кумасю мій, Кіндрате!”
 — „Чи ти ще там здоров та жив?”
 — „Ох, братіку!” — Василь завив, —
 „Мого ти лишен'ка не знаєш,
     Що так питаети!
 Бог покарав мене: я погорів;
 Уся худібонька пропала,
 Неначе язиком корова ізлизала...”
 — „Оде пак лихо! Глянь... Коли ж воно і як?”
     — „А так!
 Неділь вже, мабуть, з вісім буде —
 Святками до мене зібрались добрі люди.
     На беседі, вже звісно, попились...
     От, як усі вже розійшлися,
     Пішов я з каганцем до коней у повітку
     Бодай би й не ходить...!
 Я, бачся, каганець усе ховав під свитку,
 Та якось теє... зирк — горить!
 І, батечку! Як обхопило —
 Усе до цурочки згоріло:
 Сам трохи-трохи не пропав...
 Та це й тужу вже восьмую неділю...
 Бодай би я був не діждав...
     Ти ж, куме, як?” — „Ох, не питай, Василю!
     І я чимсь Бога прогнівив...
     Колись я, братіку, правесенько ходив, —
     Теперечки, дивись, до чого вже дожився!
     Зовсім калікою зробився...

До мене на свитках наїхало гостей:
Дядьки, брати та дехто із людей...
Як милим гостям не радіти?

Уся кумпанія гарненько підпила...
Поліз у погріб я дулівки ще вточiti
(Дулівочка перувак — така смачна була!)...
Щоб іноді з вогнем біди не наробыти,
Поліз я поночі, хоча й п'яненький був...
Що ж, пане-брате! Біс мене як пхнув —
Я й покотивсь... Ще як не вбивсь — не знаю.

Теперечки хоч плач — не плач,
От так, як бач,
На дерев'янці шкандибаю.”

— „Дурні!” — озвавсь до них Трохим, —
„Жалкуйте на себе, бо що за диво в тім,
Що в Василя все погоріло,
А в тебе ногу ізломило!
Погано п'яному і поночі й з вогнем.”
— „Так що ж його робити?
Не все жходить і з ліхтарем!...”
— „О, бити б вас обох та бити!
Горілочки не треба вельми пити.”

КАМІНЬ ТА ЧЕРВЯК

— „Дивись ти, як хвінтить зачав!
Неначе ѿ справді пишна птиця!” —
Так Камінь, лежачи в пшеници,
На дощик верещав.
— „А глянь, іще й радіють люди;
Запевно всі вони дурні, —
Аж чудно, далебі, мені!
Ну, що їм від того прибуде,
Як дощ поналива води?
Хоч опісля вже й не ходи.
І росяно, і калько, скрізь калюжі, —
Погано та ще й дуже.
Та що вже будемо робить:
Самому всіх не перевчить!
Я тутечки лежу відколи —
Звичайно, мов мене й нема;
Де не покинуть — все дарма,
А й слова доброго не чув собі ніколи, —
Бодай їм дихать так!”
— „Мовчи лиш, дурню, не базікай”, —
Тут став казатъ йому Червяк —
„Цей дощик — радість всім велика.
Земля посхла була — от він її змочив;
Травицю трохи підживив:
Пашня зовсім була пов'яла,
Мов тая в'яла риба стала, —
Він їй голівоньку підняв,
А добрим людям щастя дав...
А з тебе що? Лежиш, ледащо!
Такій лежні людям нащо?...
Лежи ж, коли лежати звик;
Та не базікай, дурню, дуже”.

Буває, інший чоловік
Все приндиться, що довго служе;
А що в ньому?
Те, що й у Камені тому.

Синиця

Синиця славу розпустила,
Що хоче море запалитъ,
Що море, буцім то, згорить, —
Така, бач, є у неї сила.
За вітром слава полетіла
По всіх усюдах і кутках,
По байраках і по садках,
Далеко — аж за синє море...
Усім, хто був на морі, горе!
Ану — до берега тікатъ,
Мерщій добро своє ховать
Од проклятуції Синиці.
Як назліталось тії птиці,
Як назбиралося звірей,
Людей —
Дивитися на чудасію!...
А пересудливі жінки
Побрали ще й ложки,
Бо мали ту надію,
Як море стане закипатъ,
Щоб юшки добре посьорбать,
Якої зроду не сьорбали
(Вони вже, бачте, позвикали
Скрізь по обідах куштуватъ).
От, ждуть вони, стоять,
Усі баньки повитріщали.
— „От-от уже почне кипіть”, —
Хтонебудь нищечком мовляє, —
„Ось цільте, зараз запалає...”
А море все собі гуляє,
І не кипить, і не горить.
Так що ж Синиця? — Та мовчить!

І запалить — не запалила,
А тільки слави наробила
Та з сорому й сковалася кудись.
За цюю капосну дурницю
Полаяли Синицю
Та й розійшлися.

Яка ж в цій байці, братця, сила?
А та: ніколи не хвались,
Поки гаразд не зробиш діла.

ШПАК

Усяк до чогонебудь вдався.
Той робить те, другий — друге;
Всяк свого б берега й держався...
Еге!

Коли б то так всяк шанувався!
Так є ж такі дурні,
Що іноді за те беруться,
До того пнуться,
Чого й не тямлять. По мені —
Роби вже лучше те, що вмієш,
То й бачитиме всяк,
Що ти щонебудь розумієш.

Один ще змалку вдатний Шпак
У Щиглика співати навчився.
Канальський Шпак так умудрився,
Що як почне співати —
Диковина й сказать!
Мов справді Щиглик то співає.
От, слухає Шпака усяк,
Дивується та вихвалиє,
Шпаком розумним величає.
Радіє, аж плигає Шпак!
Чого б йому іще й хотіти?
Кохаться б, дурневі, та жити:
Таке життя другому б рай, —
Шануйсь та людям потурай,
Виспівуй на всі боки!..
Так онщо (я сказать забув) —
Шпачок зависливенський був.
Почув він (мабуть, од Сороки),

Що Соловейка хвалить всяк:
Шпакові це завидно стало,
Надувся бісів Шпак.
— „Коли ж моїх пісень вам мало”, —
Він сам собі мовляє так, --
„Тривайте, й я так заспіваю!
Ще може й краще... Я вже знаю!
На бісового батька й Шпак!..”
Зачав мій Шпак пісні виводить, —
Так ні — зовсім не те виходить:
Хоч вельми-дуже запищить,
Хоч не до прикладу хавчить,
Або нявчить, мов по-котячи
Або мекече по-ягнячи.
Співав мій Шпак, співав,
Аж покіль всіх порозганяв, —
Ніхто і слухати не хоче,
Тікає геть та ще й бурмоче:
— „Дурний, не знатъ чого схотів!
Хоч би сміху вже не робив:
Співав би гарно по-щиглячи,
Ніж чорт-зна як по-слов'ячи.”

Свиня у панський двір залізла;
Посновигала там
По всім куткам,
На смітнику кісток погризла,
Полежала в багні,
Як слід Свині,
В гної куйовдилася пикою своєю...
Та із гостей ізнов прийшла
Така ж, як і була —
Свиня свинею.

От, став свинар її питати:
— „Що, Свинко, бачила ти в пана?
Чи хороше там гостювати?
Яка була тобі там шана?..
Я чув колись, що у панів,
Мов у царів,
Срібло та золото скрізь сяє,
Що буцім би пани так хороше живуть
Та солодко їдять і п'ють”.

— „Ta де там воно є!” — Свиня йому
мовляє, —
„Брехня! Не слухай! Я ж була,
І їла, і пила,
Всі заходеньки обходила,
І смітники,
І супочки,
А доброго нічого там не вздріла,
То тільки вигадки дурні!”

Не хочу я нікого прирівняти,
Звіняйте, до Свині...
Ні, далебі, що ні!
Я тільки хочу щось спитати:
Траплялось на віку мені
Таке є бачити ледащо, —
Подивишся — не годне ані на що;
• А як почне тебе судить,
То так оббреше, обчернить,
Та рознесе таку погану славу,
Що соромно й сказати...
Так я це й хочу вас, панове, попитать:
Еге, не гріх таку прояву
Свинею величать?

2

11

ВІВЧАР

Був на селі Вівчар Тарас;

Він панових овечок пас.

Став мій Тарас чогось журитись:

Сидить, голівоньку скилив,

А панові бойтесь похвалитись,

Щоб пан не бив.

— „Чого ти, брате, світом нудиш?” —

Питаються його.

— „Ох, братці! Лишенька мого

Абияк не відбудеш...”

От, став хвалитись він, що є в болоті Вовк

І, на лихо йому, хапає овечок...

— „Що ж, брате, будемо робити, —

Ще й не таке нам діє Вовк!..

А пан за віщо буде бити?..”

Гуртом вони до пана всі пішли,

Усе по правді росказали.

Звелів ім пан, щоб Вовка стерегли

І, коли можна, щоб піймали.

Пильнують Вовчика, нема коли й заснуть,

А Вовка щось нема й не чутъ...

Чого ж це так, що у Тараса часом

Буває добрий борщ із м'яском

Та з начинкою пиріжки?..

Дурні дядьки!

Ні один з вас не розчовпає:

Який там в біса звір!

На Вовка тільки поговір,

А овечок Тарас хапає!..

Лящі

В гаю у пана був ставок;
Вода — як скло, на дні пісок,
Кругом цвіли волошки та васильки,
Червоная калина там росла,
Під гаєм пасіка була, —
Ну, рай та й тільки!
В ставу було чимален'ко Лящів;
Ніхто їх не ловив
Ні волоком, ні в'ятірями, —
Життя Лящам,
Мов тим панам:
Гуляють, ляпають хвостами...
Приїхав раз з сусідом пан у гай
І Шук звелів у став понапускати.
— „На біса Щук пускаєш, пане-брате?” —
Озвавсь сусід, — „ось потривай!
Ти гірше тільки тим нашкодиш —
Усіх Лящів позводиш:
Їх Щуки зайдуть...”
— „Даремна річ” — хазяїн став казати,
Та й усміхнувся після того, —
„Жалкую, чом давніш не звів...
А ти ж, сусіде, чув од кого,
Що я охочий до Лящів?”

На Щуку хтось бумагу в суд подав,
Що буцім би вона такеє виробляла,
Що у ставку ніхто життя не мав:
Того зайлі в-смерть, другого обідрала.
Ліймали Щуку молодці

Та в шаплиці

Гуртом до суду притаскали,
Хоча чуби й мокренькі стали.
На той раз суддями були:

Якісь два Осли,

Одна нікчемна Шкапа

Та два старенъких Цапа, --

Усе народ, як бачите, такий
Добрячий та плохий.

За стряпчого, як завсіди годиться,
Була приставлена Лисиця...

А чутка у гаю була така,
Що ніби Щука та частенько,
Як тільки зробиться темненько,
Лисиці й шле то щупачка,
То сотеньку карасиків живеньких,
Або линів гарненъких...

Чи справді так було, чи може хто збрехав
(Хто ворогів не мав!), —

А все таки катюзі,
Як кажуть, буде по заслузі.

Зійшлися судді, стали розбирать:
Коли і як воно, і що їй присудити?
Як не мудруй, а правди ніде діти,

Кінців не можна поховати...
Не довго думали — рішили

І Щуку на вербі повісити звеліли.

— „Дозвольте і мені, панове, річ держать!” —

Тут обізвалася Лисиця, —

„Розбійницю таку не так судить годиться:

Шоб більше жаху її завдатъ

І щоб усяк боявся так робити, —

У ріці вражу Щуку утопити!”

— „Розумна річ!” — всі зачали гукатъ.

Послухали Лисичку

І Щуку кинули — у річку.

БИЛИНА

Сказав раз Кущ Билині:
— „Билинонько! Чого така ти стала,
Мов рибонька в'яла:
Пожовкла, не цвітеш,
Живеш, як не живеш,
Твоя голівонька от-от поляже?”
— „Ох, Куцдику!” — Билина каже, —
„Я на чужині...”

Хто широ поважа ро́дину,
Свій рідний край,
Тому не всюди рай:
Чужина в'ялить, як Билину.

Раз, край дороги, Влас копиці волочив.

Вродило сіно — весело й робилося...

От, як над вечір сонечко схилилось,

Мій Влас полуднувати сів.

Глядить — щось їде по дорозі...

Йому й байдуже, хто на возі...

Коли зближається — аж то Кіндрат —

Всесвітній кум і сват.

— „Здоров, Кіндрате!” — Влас гукає, —

„Куди це Бог носив?”

— „А на базар пашню возив”, —

Кіндрат йому мовляє.

— „Що ж,” — Влас пита, — „чи справивсь
молодцем?”

— „А бач, вертаюсь порожнем...

Та що балакать нам про тее...

Ось, попитай, що бачив я!

І, матінко моя!

Я бачив в городі такеє,

Що тільки в казці розказать.

Дивлюся — люди аж кишать...

Що, думаю, за чудасія?!?

Покинув віз коло Гордія,

А сам побіг, щоб поглядіть...

Всі кажуть: треба заплатить.

Віддав я копу — ніде дітись...

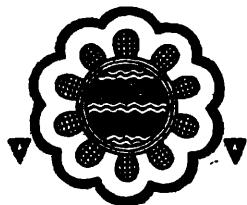
Та вже ж було на що й дивитись:

Яких я бачив там звірюк,

Довготелесих та страшних гадюк,

Комашечок... А овечата?
Подивиця — аж сміх бере:
Такі малесенькі, як кошенята...
Хоч купчик грошики й дере,
Та вже ж і диво, пане-брате! —
— „А бачив бугая, Кіндрате?” —
Питає Влас. — „Учора був
У городі наш титар,
З ним їздив і Микола писार...
Од них я чув,
Що є бугай над бугаями,
Неначе добрий віз з снопами...”
— „Який бугай? Я бугая
Не вглядів якось, пане-брате...”
— „Овва! Такий же ти, Кіндрате!”

—
Таких Кіндратів бачив я, —
Уміють добре прибрехати...
Та цур їм! — лучше не чіпати...

Купець та миші

Один купець хороший дворик мав.
Щоб де було свій крам складати
Та всякую бакалію ховати,
Він у дворі комору збудував.
Купує мій купець, купує та складає:
Всього багато накупив, —
Усяк хазяїн добре знає,
Щó іноді Мишва проклята виробляє.
Купець це знав та й напустив
Десятка півтора Котів.
Коти засіли за мішками,
Мишва притихла; все як слід,
Бо де не виглянь — всюди Кіт.
Гаразд управились з Мишами,
Так друге лихо завелося:
Знайшовся злодій між Котами:
Мишей не чутъ, а краде хтось.
Дознавшись купець, що пахне не Мишами,
Не розпитавшись та й став кричать:
— „Е, треба ж ім гаразд всім прочуханки дать!”
Почувши це, Коти не довго ждали,
Взяли та й повтікали.
Пронюхала Мишва, що вже нема Котів,
Та швидше до мішків —
І почала хазяйнувати, —
Не стільки їсти, як псувати.
Напорала Мишва купцеві барышів,
Аж плаче він біля своїх мішків.

Дурний купець, та й годі!
А нашо ж всіх порозганяв,
Коли один злодюга крав?
Як не піймав, то й не кажи, що злодій.

ПАН НА ВСЮ ГУБУ

В якісь далекій стороні...

У Франції... в Туреччині... Та ні!...

Таку ледачу пам'ять маю,

Що й не згадаю.

Далеко десь серед чужих країв,

Пан на всю губу жив,

У розкоші, як пану подобає.

Суддею б то, чи що, служив

(Чи справді є там суд — хто його знає!...)

Жив хороше, і їв, і пив,

Нічого не робив,

Підписував, що скажуть люди,

Не знаючи, що з того буде.

Так живучи, про що тужить?

Два віки б жити,

Не сподіваючись умерти;

Та от біда: як набіжить —

Не заховаєшся від смерти...

Настав той скорбний час —

І панів вік погас,

Сказати просто, — вмер, та й годі, —

Спокійно, тихо, мов заснув...

Засумували всі в господі,

Бо добрий господар він був.

Як не живи, а на тім світі

Про все одвіт oddай,

На панство не вважай,

Бо там не те, що у повіті...

Явивсь мій пан, стоїть і жде,

І думає: — „Ну, що ж то буде?...”

Аж дивиться — громада йде,

Усе старі, поважні люди.

- „Ну, брате”, — кажуть, — „як ти жив?
Добро чи зло робив?”
- „А що ж, панове”, — пан мовляє, —
„Нічого не робив!...
Мене усяке добре знає:
Суддею був, для себе жив;
Про все мені було байдуже...”
- „Ну, добрे ж”, — кажуть, — „милій друже,
Гараэд, що так ти жив.
Ануте, братця, одчиняйте
Ворота в рай! Земляче, йди!” —
Промовили діди.
- „З якої речі? Потривайте!” —
Озвався сивий дід,
Що біля царини знаходивсь, —
„Ні, так не слід,
Щоб лежень та того сподобивсь!...”
- „Та нубо”, — кажуть, — „слід!
Яка б з нього була робота,
Коли нічого він не вмів?
Він тільки б лиха наробив!”
- „Хіба”... — промовив дід — і одчинив ворота.

Колись я в суді був і бачив сам
Якраз такого пана там.
Хороший чоловік, мовляли люди,
Плохий, нічого не бере...
От, думаю собі, і вмре,
To паном буде.

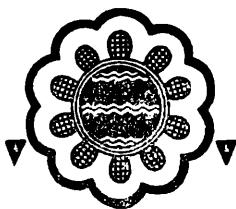

СОБАКА Й КІНЬ

Був на селі Квачан-собака,
 Кудлатий та товстий,
 Хвіст здоровенний, як ломака,
 І сам такий страшний.
 Раз лежачи знічев я на травиці,
 У холодочку під кущем,
 Він розбалакався з Конем
 Про те, про це, про всякий дурниці,
 А далі річ на те звернув,
 Що він у господарстві — сила,
 Не те, що Кінь або Кобила, —
 Усяк це, може, чув.
 — „Що ж, Коню, ти? Попихач головатий...
 Диковина тим возом торохтіть;
 Велике діло борону тягати,
 Або снопи возить!
 Он я: і череду у полі доглядаю,
 Ввесь двір, кошару стережу,
 До току побіжу —
 Цілісінськую ніч не спочиваю!”
 На річ таку Собаці Кінь сказав:
 — „Це, може, й правда, хто вас знає;
 На світі всяк буває...
 А я б тебе про от що попитав:
 Коли б я не хотів у полі працювати,
 Коли б я хліба не возив,
 То що б стеріг тоді кудлатий
 І щоб він їв?”

І люди є такі ледачі,
    Мудрють по-собачи:
Ми, бачте, сила, ми — стовби,
У нас, мов, золоті лоби,
    Ми громадяни, —
А то все суччя копійчане,
    Бадилля світовé!...
Сказав би щось про Квачана такого —
    І щó воно й до чого, —
Та цур йому, бо ще порве!...

Ведмідь пасічник

У темнім лісі, за горами
Зібравсь усякий звір:
Вовки, лисиці з ховрахами,
Зайді дурні, шкідливий тхір
І ще там деяких чимало
Безпечно в лісі панувало.
Була і пасіка у них...
Нехай, мов, люди не гордують,
Що тільки все вони мудрують
У хуторах своїх!
От радиться громада стала —
Кому б то пасічником буть?
Лисичка зараз і вгадала:
„Ведмедика кликнуть!”
Послухали і по-дурному
Постановили, що ні кому
Так не впадає, як йому.
Не то розумний — дурень знає
І скаже світові всьому,
Як скрізь Ведмідь той мед тягає, —
Так де тобі! І не кажи, —
Себе, мов, стережи!
Почав Ведмідь хазяйнувати,
У пасіці порядкувати,
Щодня він мед тягав
Ta в берлозі ховав.
Дозналися, кинулись до нього —
І меду не знайшли нічого...
До суду потягли,
Прогнали злодія старого
Ta ще й приказ дали:

Заперти бісового сина
На цілу зиму в берлозі.
Ведмедику лиха година:
    Зарився у лозі,
Дарма, про все йому байдуже,
Лежить та ласує медком.
„З тобою, — дума, — миливій друже,
    Нам тільки й жити двом”.

Таких ведмедів на приміті
Ще трохи є у нашому повіті.

Горшки

Був собі Горщик золотий,
 Хороший, дорогий.
 Прийшла Біда і Горщик той розбила;
 Жаліли всі, вона не пожаліла, —
 На те Біда!
 Скрізь її знають — села й города.
 Чого вона не виробляє?
 Не тільки що горшків — людей не розбирає.
 І опинився Горщик золотий
 Між череп'яними Горшками,
 Щербатий і кривий,
 З розбитими боками.
 Всі насміхаються над ним:
 — „Ану-лиш принеси водиці!”
 А кухлик і собі: „Шкодá вже ім, кривим,
 Ходити до криниці!
 Був колись Горщик, та розмок,
 Тепер нікчемний черепок...”
 Не змовчав Горщик, обізвався:
 — „Я — черепок, та золотий,
 А ти вже хто такий?
 Хороший тим, що в бóki взявся!”
 Поважний Розум це почув,
 Прийшов, дознався, що й до чого —
 І бідолаху золотого
 В шовкову хустку обгорнув,
 А щоб не чванилась кумпання погана,
 Усіх покидав за вікно.

Розбите золото — скрізь золото воно,
 А череп'яна чвань — до віку череп'яна.

ВОВК ТА ЗОЗУЛЯ

Надумавсь Вовк, що жить йому погано:
 Не з'єсть, не засне до пуття:
 Що вік його минає марно,
 Що треба крацього шукати собі життя...
 Сидить він раз під дубом та й куняє,
 Ніхто його не розважає. —
 Аж чує — на вербі,
 Між листям десь, Зозуля закувала:
 — „Ку-ку! Добривечір тобі!
 А що це, Вовчику, чи не журба напала,
 Чи, може, підтоптавсь?”
 — „Яке там підтоптавсь!” — до неї Вовк
     озвавсь, —
 „Тобі усе, пань-матко, смішки!
 А декому ні кришки:
 Тут думка не абияка
     Мерочить козака”.
 — „Скажи ж мені, нехай і я почую”, —
 Зозуля каже, — „що і як,
 Про що міркує неборак?”
 — „Прощайте — от що!... Помандрюю”, —
 Мовляє Вовк, — „покину вас усіх”.
 — „От тобі й на! Чи справді, чи на сміх?” —
 Зозуля, сміючись, питает, —
 „Вигадуеш ти, друже мій!”
 Розсердивсь Вовк та й каже їй:
 — „Які там вигадки! Либонь не знає,
 Як кожен біс мене ганяє,
     Хотіли б навіть вбити!
 Ни, годі вже мені терпіть
     Таку лиху годину...
 Попхаюсь, серце, на Вкраїну, —

Хороша, кажуть, сторона:
Життя таке, що на!
Там люди не страшні: шанують, привітають:
Собаки там нікого не займають, —
Живи, як хоч, де хоч ходи,
Не сподіваючись біди”.

— „А вовчі норови ти де подінеш?” —
Пита Зозуля, — „тут покинеш?”

— „Бодай тебе, Зозуленко моя!” —
Сміється Вовк, — „вигадуєш дурниці...

Хіба ж вовки — лисиці,
І я — мов і не я?...
Був Вовком я і Вовком буду
До віку і до суду!"
— „Ой, Вовче, Вовче, не хвались” —
Промовила Зозуля, — „стережись!
Ось не мандруй ти здуру,
Бо здіймуть з тебе шкуру”.

—
Не забувайте, земляки:
Єй між людьми такі вовки, —
Про других — де\ тобі аж виуть,
А самі ж лихо діють.

АДЮКА ТА ЯГНЯ

Під дубом у гаю жила Гадюка,

Непросипуща злюка:

Усе було сичить-сичить,

Щоб когонебудь укусить.

Мале Ягнятко там гуляло:

Скік-верть, сюди-туди —

Та якось під той дуб і доскакало,

Не сподіваючись біди...

Гадюка кинулась та й укусила, —

От так, як бач,

Безвинного занапастила.

Ягнятко в плач,

А потім на травицю впало:

— „Ох, зáщо ж, зáщо?” — простогнало...

А бісова Гадюка знов сичить:

— „Щоб тут гулять не сміло!

Ти, може, затоптать мене хотіло, —

Вас треба вчить!”

Ягнятко більше не озвалось...

На світі нажилось, награлось...

Затихло... спить...

Колись і між людьми чимало

Таких ягнят попропадало.

Тепер гадюкам час сказати:

Минулися вже тії роки,

Що розпирали боки, —

Дай, Боже, Правді не вмирать!

РОМАДА

Одваживсь Вовк у Лева попросити,
Щоб старшиною до овець
Наставили його служити...
Лукавий молодець!
Попереду він кинувсь до Лисиці,
Щоб тая нищечком у Львіці
Поворожила про нього.
Лисичка здатна до цього:

Крутнула хвостиком — і помоглося, —
Все до ладу й прийшлося.
Став думатъ Лев, що може б і не слід,
Бо препоганий вовчий рід, —
Ta треба ж іноді і жінці догодити...
Тут як би владить так,
Щоб якийнебудь неборак
Не здумав шелесту зробити:
Скрутив, мов, як хотів...
І Лев звелів
Кликнуть громаду на пораду.
Ну, чи громаду, то й громаду...
Зійшлись... Ніхто нічого не сказав...
І Вовчик старшиною став.
А Вівці ж що? Хіба ж вони поснули,
На раді стоячі? Про них же діло йшло?...
От те ж то й лишенъко! Овечок не було,
Бо не покликали — забули...
А слід побуть їм там!

Панове громадяни!
Ця байка вам, —
В пригоді, може, стане...

Квіти

У гарному будинку на вікні
 Бризгли Квіти у макітрі:
 Тихесенько вони гойдалися на вітрі,
 Радіючи весні.
 На другому вікні стояли інші Квіти:
 З паперу зроблені і шовком перевиті,
 На дротяних стебельцях, наче мак, —
     Хто йде, дивується усяк...
     Чого тепер не роблять люди!
     Без коней їздять, — ще колись
         І не таке є диво буде:
         От-от — дивись —
     На місяць злізуть панувати
         І там почнуть
     По-своєму порядкувати,
     Ще й земство заведуть...
 А покіль що — повернем річ на Квіти.
 День парний був; у холодку спочити
     Ховаєсь усяк.
 От справжні Квіти кажуть так:
     — „Ой, вітрику, наш миливій друже!
 Навій нам дощiku мершій,
     Бо душно стало дуже
     Скрізь по землі сухій”.
 А тії, шовком вбрані Квіти,
     Сміються з них:
     — „Кому-кому — ще й вам годити, —
         Не бачили дурних!
 Навій ім дощiku із неба...
     Нащо він здавсь, коли його не треба?

Поналива води —
Хоч не ходи.
Не слід їм, вітре, догоджати,
Бо що вони за Квіти, треба знати?
Іще тиждень поцвітуть,
А потім і посхнуть.
Ось ми не простою красою —
Сам бачиш ти —
І літом і зимою
Уміємо цвісти".
А вітер віє, повіває...
Вже близько хмара... дощник накрапає...
І зразу зашумів —
Долину звеселив...
А тій Квіти, шовком вбрані,
Попадали, наче п'яні —
Пропала чвань!
Тепер — куди не глянь —
Скрізь по двору їх вітер носить.

Розумному, як кажуть, досить!...

МУХА Й БДЖОЛА

Весною Муха-ледація
Майнула у садок
На ряст, на квіти подивиться,
Почутъ зозулин голосок.
От, примостилась на квасолі
Та й думає про те,
Що як то гарно житъ на волі,
Коли все цвіте.
Сидить, спісиво поглядає,
Що робиться в садку;
Вітрець тихесенько гойдає,
Мов панночку яку...
Побачила Бджолу близенько,
— „Добридень!” — каже їй, —
„Оддиш хоч трохи, моя ненъко,
Сідай оттут мерщій”.
— „Та ніколи мені сидіти”, —
Одвітує Бджола, —
„Вже час до пасіки летіти:
Далеко від села”.
— „Яка погана”, — Муха каже, —
„На світі доленька твоя:
Раненько встане, пізно ляже...
Мені б оттак — змарніла б я,
За тижденъ би голівоньку схилила.
Мое життя, голубко мила —
Талан, як слід:
Чи де бенкет, чи де обід,
Або весіллячко, родини, —
Такої гарної години

Ніколи не втеряю я:
І їм, і ласую доволі, —
Не те, що клопоти у полі
І праця бідная твоя!"
На річ таку Бджола сказала:
— „Нехай воно і так,
Та тільки он що я чувала,
Що Муху зневажає всяк,
Що де ти не поткнешся,
Або до страви доторкнешся —
Тебе ганяють скрізь:
Непрохана не лізь".

— „Стару новинку", — каже Муха, —
„Десь довелось тобі почутъ!...
Запевне дурень дурня слуха...
Велике діло — проженуть!
Не можна в двері — я в кватирку
Або пролізу в іншу дірку —
І зась усім!"

Нехай ця байка мухам буде,
Щоб не сказали часом люди,
Що надокучив їм.

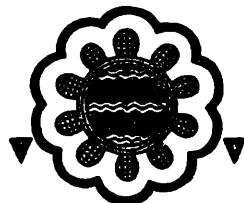
ДЖОЛА І МУХИ

Хотсь Мухам набрехав,
 Що на чужині краще жити,
 Що слід усім туди летіти,
 Хто щастя тут не мав.
 Наслухались дві Мухи того дива
 (Про це найбільше Чміль гудів).
 — „Тут“, — кажуть, — „доля нещастлива,
 Дурний, хто досі не летів!
 Покиньмо, кумо, Україну —
 Нехай ій хрін!
 Та помандруймо на чужину,
 Аж до веселих тих долин,
 Де доля кращая вітає,
 І, може, плаче, нас' ждучи...
 Зими там, кажуть, не буває, —
 Гуляй, безпечно живучи!” —
 Так одна Муха-цокотуха
 Базікала з кумою вдвох.
 Коли поглянуть на горох:
 Сидить Бджола та мовчки й слуха.
 — „Здоровенькі були!” —
 Обидві Мухи загули,
 „От добре, що зустрілись з вами...
 А нутре й ви збирайтесь з нами!”
 На це Бджола сказала їм:
 — „Шкодя! Я рідну Україну
 Не проміняю на чужину,
 Нехай це щастя вам самим.”
 А Мухи разом задзижчали:
 — „Ось годі, не кажіть!
 Жили ми тут — добра не знали,
 Бодай би так не жити!

Не то пани, дурні селяни —
Усяке шкодить нам;
Щодня таке життя погане, —
. Колись так буде й вам”.
— „Ні, я цього не сподіваюсь”, —
Сказала їм Бджола, —
„Мені шаноба скрізь була,
Бо я без діла не тиняюсь,
. А вам —
Однаково що тут, що там:
Ви ні на кого не жалкуйте;
Обридло тут — туди мандруйте
На втіху павукам”.

Я про охочих до мандрівки
Давно сказати хотів:
Хто дома зледаців,
Тому не жаль домівки.
Діди мовляли їм колись:
Ідіте, ринде,
Куди інде, —
Нащо ви нам здались? —
Там, може, вас не знاتимуть,
То й риндою не зватимуть.

ВІКЦІ ТА СОБАКИ

Один заможний господар
Надумався вовків злякати.
— „Що”, — каже, — „той вівчар ---
Собак дві сотні назбирати!”
Здається б, і гаразд було:
Вовки полохать перестали, —
Так друге лихо підросло:
Свої Собаки шкодить стали.
Аж жаль бере, як розказати:
З Овечок перше вовну драли,
А далі м'яса забажали,
Та й ну щодня Овець качать, —
До осені звели отару...
Зосталось, може, з пару,
Та й тих упорали під темну ніч,
Щоб більше не кортило.

На це коротка річ:
Дурний порядок — дурне й діло.

O СЕЛІХАЗЛІН

Один ҳазяїн мав леваду.
Самому ніколи левади стерегти,
Бо треба дать у полі раду,
Щоб діла не звести.
А тут ще нікого й наймати:
Робочий час — пильнує всяк.
Знайшовсь Осел-мастак —
Його ѹ наняв левади доглядати,
Проклятих горобців та гав ганяти.
Осел був чесний неборак, —
Не гріх сказати, що слід би й людям так, —
Не то щоб щоб — листка займать боявся,
Одна біда — що недотепний вдався:
Шкідливих горобців та гав
Він щиро так ганяв,
Що витоптав всі кавуни і дині,
Неначе буря рознесла.
Як глянув господар — і зозла аж посинів.
Вхопив рубель та й ну гатить по спині
Сердечного Осла.
А люди, сміючись, підтакують ще збоку:
— „От так йому, от так, щоб знов,
Як з баштана робить толоку!”

— — —

А я б їм те сказав,
Що нічого Ослові дорікати,
Що лучше б розуму спитати
У того, хто наймав...

Х МАРА

Над селами, над нивами,
Лугами та долинами
Велика Хмара йшла.
Ні жита, ні пшениченки,
Ніякої травиченьки
Дощем не полила.
Від степу від широкого
До моря до глибокого
За вітром потяглась.
Над морем гуркотаючи,
Весь день не оддихаючи,
Дощем вона лилась.
Діждала нічки темної —
І до гори зеленої
Присунулась спочити.
— „Бач”, — каже, — „горо милая,
Дощу не пожаліла я,
Нехай тепер шумить!”
— „Шкодá”, — гора озвалася, —
„Цього не сподівалася
Од тебе, сестро, я!
Над селами, над нивами,
Над тихими долинами —
Там славонька твоя!
На кожну стеблиночку
Пошлеш одну росиночку —

І віку додаси, —
А морю широченному,
Глибокому, силенному,
Води не надаси!"

Гора сказала правдоночку;
А я вам дам порадоночку —
Як жити до-пуття:
Кохайте щиро правдоночку —
І дастъ вам Бог одрадоночку,
Щасливого життя.

Достав Панас сокиру та бруск,
Налагодивсь — і полягли дерев'я...
Пропав лісок
Знічев'я!
Тепер само-собі стоїть
Деревце молоденьке,
Сміється, шелестить
(Раденьке, що дурненьке!).
День, два — не вспіло погулять,
Вже й лихо стало докучать:
То сонечко пече, то вітер його пхає,
А іноді буває
Морόка і з дощем.
Раз якось хмара наступила,
Схопилась буря і зломила
Деревце бідне з корінцем.
— „Бач, божевільне, так і треба, —
От тобі й виросло до неба,” —
Озвалася Сова, —
— „Сама, дурненька голова,
Мовляв, біду собі купила —
Талан занапостила.
Гай, гай! Росло б і розрослось,
І виросло б, набралось сили,
І хоч самому б жити довелось,
Біди б не склалось... Світе милий!
Нам лишенько через таких,
Та жалко їх”.

Моторний сини й онуки!
Читайте байку — для науки.

Мандрівка

I.

Над річкою стояв великий гай,
Зимою — затишок, а літом — божий рай;
Усяка пташечка, радіючи, співала,
Весну і літо привітала.
В тому гаю два Голуби були
І як брати любесенько жили, —
Дай, Боже, так і людям жити,
Чого б, здається, ще хотіти?
Кохати б доленьку свою
І воркувати мило, тихо, —
Так ніт же! І в гаю
Нікак завидюще лихо...
Знайшовся божевільний Ішпак
І брата меншого він став дурить брехнею
І так, і перетак:
— „Щó ви пишаєтесь долиною своєю,
Коли ще більше світа є?
От хоч і я --- життя своє
До вашого не прірівняю,
Я більше бачив, більше знаю,
Бо дома не сижу;
Не брешучи тобі скажу:
У вашу сторону я в гості прилітаю,
А летючи сюди, усюди побуваю,
До всього придивлюсь
І розуму, як кажуть, наберусь.
У вашому гаю — щó можна тут побачити?
Вівчар між нивами манячить,
Нічого дивного нема,
А там --- подумай ти, небоже ---
Стойть тобі гора, на тій горі зима,
А під горою літо боже:

Скрізь зелено, усе цвіте...
Чого там не росте?
Від ласошів аж віття гнуться,
Не знаєш, до чого й сунуться:
Мигдалики і виноград,
Їси, їси, аж рад.

Тут тільки й ласошів, що просо та пшениця...
А що таке, спитать би вас, жар-птиця?
Диковинки такі, як там,
І не присняться вам.”

II.

Наслухавсь Голубок Шпакової дурниці,
Аж крильця трусяться легіти до жар-птиці.
І став він братові казатъ:
— „Я хочу, братіку, летіть побачить світа;
У нас іще багато буде літа,
Далеко вспію облітать.
Почув би ти, що Шпак розумний каже, —
Завидно стане хоч кому”.
Брат здивувавсь і так сказав йому:
— „Шпак нісенітницию таку тобі розмаже,
Що й груші на вербі ростуть!
Шпаки, я знаю, брешуть дуже,
А дурні їм і віру ймуть.
Не гріх, не жаль тобі, мій друже,
Мене покинуть і майнуть?
Нас птиці осміють:
Жили, жили та й розлетілись...
Хіба ж на те ми подружились,
Щоб потім плакать, жалкуватъ?
І день, і ніч я буду сумуватъ;
Чи хмора набіжить, чи ворон де закряче —
Я думатиму: де ж то він,
Голубчик мій? Серед чужих долин
Лежить в недузі, може, плаче?
Не матиме спокою серденько моє...”
А братік знов своє:
— „Не надовго ж я хочу полетіти —
На тиждень чи на два, а потім і вернусь,

І знов ми будемо з тобою вкupі жити.

Не бійся, братіку, я ж не боюсь;
Побачить хочеться мені жар-птицю дуже.

Про все, про все тоді, мій друже,
Я розкажу тобі: де був,

Що бачив, що почув, —
Я облітаю всі куточки...

— „Бог знає”, — каже брат, — „чи доживу...”

А слізи капають тихенько на листочки

І падають росою на траву.

Не помоглось — летіти та й летіти!

— „Прискучило тобі зі мною жити”, —
Промовив брат, — „нехай і так,

Нехай сміється Шпак...

Мене згадаєш, милий друже,

І пожалкуєш дуже, дуже...”

III.

Остався Голуб сам; сумуючи сидить:

А неслухняний брат летить, летить...

Де не взялась на небі чорна хмара

І блискавка, і дощ, неначе божа кара.

Злякався Голубок

І на суху вербу спустився;

Як не ховаєсь, як не тулився,

А все таки, як хлющ, обмок.

Переполох затих і сонечко пригріло;

Він далі полетів, а лихо знов пристіло:

У полі пасіка стоять;

Під деревом пшено розсипане лежить;

Голодний Голубок зрадів, не оглядівся —

Під сіточкою опинився,

Бо то принадонька була.

Чи сіточка гнила,

Чи так воно вже склалось —

Хоч ніжку натрудив, хоч крилечко помнилось,

Однаке вирвався і полетів.

Одуматися не вспів —

На зустріч знов, біда велика:

На нього кинувся Шуліка;

От-от би Голубок пропав, --
Де в'язвсь Орел — і ворота прогнав.
Не стало сили більш летіти;
У хуторі під тином він присів,
Щоб трошечки спочити;
Сидить, задихався, змарнів,
І труситься, і хниче.
Біда біду, як кажуть, кличе:
Десь хлопчик недалечко був,
На нього цуркою шпурнув
І в голову якраз ударив дуже...
— „Ой, де ж ти, братіку, мій друже!” —
Схопившись, крикнув Голубок, —
І повернув у рідний свій куток.
Де й сила тая узялася:
Яка біда над ним стряслася,
А як стріла він легко полетів
Туди, у тихий гай, де Бог благословив.
— „Ой, краю мій, мій раю!
Тебе я привітаю!” —
Промовив він, спускаючись у гай.
Розвеселив він брата невзначай;
Всю ніч вони тоді не спали
І тихо, любо розмовляли,
Аж покіль сонечко не піднялось;
Жаль, що розказуватъ прийшлось
Не про диковинки, а про лиху годину.
— „То Шпак мудрований хотів мене звести!” —
Жалівся менший брат: „голубчику, прости!
Тепер тебе до віку не покину.”

IV.

На крильцях правдоноїки я баєчку пустив,
Щоб всякий знат і розумів,
Що в світі божому нема кутка без горя
Не тільки тут, а і по той бік моря.
Кому мандрівка сміх, кому усе дарма,
Хто вітритися кудись шукать якогось раю —
Тому я приказку стареньку нагадаю:
    Там хороше, де нас нема.

ИКОКИНА

Ішли у город дечого купити
 Два чоловіки із селян —
     Гордій та Севастян.
 Гордій умів на світі жити,
 Куток свій щиро поважав,
 Далеко щастя не шукав, —
 Шукають щастя нещасливі, —
 Воно само його знайшло,
 В своїм добрі, на рідній ниві
 І виросло, і розцвіло.
 От Севастян — це друге діло;
 Тому інаково щастило, —

Не близький світ топтав:

Не тільки в Крим ходив — в Туреччині бував,
     Далеко десь, аж біля моря;
 Набрався розуму, довідавсь дива й горя;
     Один був гріх: і не дихне,
         Як не брехне.
     — „Що,каже,тут ми топчемось з тобою,
         Мовляли, з хати до млина?
         Он за балканською горою —
         Чудесна, брате, сторона!
 Жаль про одно — погана доля склалась:
     Не знати кому вона досталась...
 Згадав я огірки... які вони у вас?
     Буває нічого й кусати,
         А там — не тільки більші нас,
         Ще більші навіть хати!”
 Зареготавсь Гордій і став йому казати:
     — „Так як же його в біса їсти?
 Сокирою рубать? Гуртом, чи що б то гризти?”
     — „Еге”, — зам'явся Севастян, — „гуртом їдять.”

— „Диковина!” — Гордій мовляє, —
„Чого на світі не буває!

От хоч і тут... чи бачиш той місток?
Навдивовижу всім турецький огірок,
А наш місток диковина не тая,
Чи є в Туреччині такая?”

— „Що ж там таке?” — питає Севастян, —
„Який там Бог послав талан?”

— „Такий талан”, — Гордій йому мовляє, —
„Що декого до смерти налякає.
Правдивий чоловік і їдь, і йди,
Не сподіваючись біди,

А ну поткнись брехун — утне такую шкоду:

Розсунеться — і той шубоветь у воду.
Була торік тут прикладка страшна:
Шубовсьнув пан один і старшина”.

— „Он воно як! Це дивне діло!
Признаться, де вже я не був —
Такого дива і не чув...”
Промовив Севастян несміло.

— „Ото ж то й то!” — плете Гордій, —
„Місточок не абиякий!

Твій огірок — диковина сказати —
Нехай би, як гарбуз, а то ще більше хати!”
Розсердивсь неборак: — „Який ти молодець!

Попереду ще треба знати,
Які там в біса хати —
Неначе курінець,
Такі, що ледве можна влізти,
Лягти або присісти”.

Отач балакають, ідуть,
Вже й потомилися, аж ноги волочуть.

До города дорога й недалека,
Не забариться б перейти,
Та як на те така стояла спека,
Що й місця не знайти;
У холодку — і там парня, аж в'ялить,
Бо сонечко вогнем иначе палить.
Ідуть... от-от місток... близький уже й вода.
— От, дума Севастян, біда!...

„Та ѿ душно-ж!” — каже він, — „морока!...
А що, бач, річка тут глибока?”.
— „Найглибше під містком, сажнів у два води”,
Сказав Гордій, — „а далі хоч бреди, —
Прехитра, пане-братьє, річка,
Дарма, що невеличка”.
Одначе Севастян придумав, що сказати:
— „Бач, курява яка, чобіт і не пізнати...
Ходім ми просто через річку;
Обмиєм чоботи і вийдем на травичку, —
І близьче, і чистіш”.
— „Еге”, — додав Гордій, — „і охвітніш...”

Брехню, як бачте, добре чеше
Мій Севастян,
А інший неборак із городян
І Севастяна перебреше.

ОНИК СТРИБУНЕЦЬ

У степу, в траві пахучій,
Коник, вдатний молодець,
І веселий, і співучий,
І проворний стрибунець,
Чи в пшениченьку, чи в жито,
Досхочу розкошував
І цілісенькеє літо,
Не вгаваючи, співав;
Роїгуляється на всі боки,
Все байдуже, все дарма...
Коли гульк — аж в степ широкий
Суне злючая зима.
Коник плаче, серце мліє;
Кинувсь він до Мурав'я:
— „Дядьку, он зима біліє!
От тепер же згину я!
Чуєш — в лісі ворон кряче,
Вітри буйнії гудуть?“

Порятуй, порадь, земляче,
Як це лихо перебуть!”
— „Опізнився, небораче”, —
Одказав земляк йому, —
„Хто кохав життя ледаче, —
Непереливки тому”.
— „Як же в світі не радіти?
Все кругом тебе цвіте”, —
Каже Коник, — „пташки, квіти,
Любе літчечко на те;
Скочиш на траву шовкову —
Все співав би та співав...”
На таку веселу мову
Муравей йому сказав:
— „Простівав ти літо боже, —
Вдача вже твоя така,
А тепер танцюй, небоже,
На морозі гопака!”

ІДОК У ЛІСІ

Пішов Дідок у ліс по дрова:
 Не забарився в'язку нарубать,
 Та як її на плечі взяТЬ:
 Осика — не половА!
 Як не мостиВСЬ, як не ладнав,
 А оберемка не підняв.
 Сердега сів, схилився
 Та й зажуриVся.
 Згадалось все йому — і давня давнина...
 А де тепер вона?...
 Минулось все, ненаЧЕ снилось;
 Далеко десь туманом вкрилось,
 Не буде знов:
 Прожив той вік, мов поле перейшов,
 КвітчастЕ, веселе та зеленЕ...
 Ох, доле, доле!... А тепер...
 Дідок сльозу утер.
 — „Забула десь і тая смерть про менЕ”, —
 Зітхнувші тяжко, він озвавсь
 І за верьовку знов узявсь;
 Аж чує — щось по листях шелеснуло,
 Холодним вітриком дихнуло...
 Коли глядить —
 СтрашеннA Смерть близесенько стоїть...
 Дідок оторопів, — і рученъки помліли,
 Г причувається, ненаЧЕ із могили:
 — „Я недалечко йшла,
 На той світ душу провела,
 Аж чую — тут і ти озвався”.
 Сердега так перелякався,
 Що аж третить: якби молодший був.
 Го, може б, дременув.

— „Звініяйте, тіточко, я... теє... вану ласку,
Щоб помогли мені підгнати на плечі в'язку,
Як не во гнів це буде вам”.

—————

Буває, трудно, гірко нам
На світі тую лямку терти,
А всетаки ми боймось умерти.
Живий живе гада
І смерть — найгірша біда.

ІКЕЛЬ І ПЕРЛІНКА

Під тином Півень, біля хати,
Знічев'я смітник розгрібав
І квокчуши, там дещицю клював, —
Наїдку не було, а так — аби клювати.
У сміттячку углядів якось він
Блискучу, кругленьку Перлінку,
І дорогу таку новинку
Узяв та й викинув під тин.
— „Не хочу я таких дурних новинок”, —
Промовив він, — „нащо здалась вона?
За жменю цих цяцькованих Перлінок
Не дав би я і зернятка пшона —
Нехай дурний Індик ковтає”.

Так недотепа-неборак
Ганьбує те, чого не знає,
І думає, що добре так.

Літаючи по двóрах, Гава
Шматок ковбаски добула:
Хоч кажутъ, що вона дурна роззява,
А до крадіжки здатная була.
    От узяла та й полетіла,
    Щоб недалечко, у ярку,
    На самоті поспідать до смаку:
    Усе було, ще ковбаси не їла.
— „Спасибі”, — думає, — „розумним головамъ,
    Що в світі потрудились,
Усячину робить навчились;
Поміж людьми, як кажуть, добре й нам:
    Щонебудь можна роздобути”.
Не вспіла Гава носом ткнути,
    А ж і Лисичка тут стойть
    І жалібно квилить:
— „Голубко-кумонько! Тебе я ждала-ждала,
    А ж плакала, як виглядала,
    Щоб голосочок твій почутъ,
Хоч на хвилиночку про горенько забути...
    Ти, може, серденъко, того й не знаеш,
    Як гарно, любо як співаеш —
    І соловейко так не втне...
    Розваж хоч трошечки мене!”
Прийшлось роззявитись дурному горлу:
— „Кра! Кра!” — а ковбаса додолу,

Лисичка хап — і у кущі мерщій, —
Оддячила кумі своїй!
Прокракала роззява, огляділась —
Чорт-ма куми і снідання нема...
.....А щоб ти”, — каже, — „подавилась,
Лукавая кума!”

Прила~~щ~~иться підліза хоч до кого:
Солодкій слова
Приманють великого й малого, —
То вже така дурниця світова;
Про це розумні знають люди,
Та що ж ви будете робить:
Хто маже — не скрипить, —
Так, мабуть, і до віку буде.

КІТ І БАБА

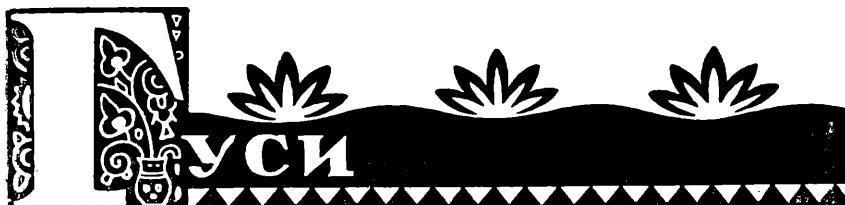
У одному селі була
Весела Баба Шелестиха.
— „Аби я добренько жила,
А більш կопи не буде лиха!”
Шуткуючи було і скаже, і моргне:
— „Дивіться на мене!”
Всім весело, як Шелестиха скаче:
— „Не треба нам того, хто плаче,
Сльозами коровай не бгать...”
Весела Баба, що казатъ!
Раз на святках пішла куму провідатъ,
Погостюватъ і пообідатъ,
В беседі серце звеселитъ,
Дулівочки попить,
А на потуху
Варенуху.
Оставсь у хаті Кіт хазяйнуватъ,
Щоб мишам волі не даватъ;
Сидів він цілий день під лавою даремно,
Аж покіль' стало темно,
А бісова мишка ніде не шелестить;
Розсердивсь на таку дурницю,
Нюхнув угору — щось пахтить, —
Він скочив на полицю
І з миски ковбасу під припічок поніс.
— „Жди тих мишей, подумав, хай ім біс!
Це певне корисніше буде,
Не даром же смакують люди...”
Аж двері рип у хату із сіней, —
Вернулась Баба із гостей;
Як глянула — аж здивувалась,
Не думала, не сподівалась,

Щоб збожеволів Кіт, —
Хіба пристріт!...
Швиденько свічку засвітила,
Сама на лаві сіла:
Під припічком Мурло сидить,
А Баба головою хить та хить
І ну хазяїна журити:
— „Так от як ти почав робити!
За те, що жив в теплі, в добрі...
Гай, гай! Сміятимуться кури,
Кричатимуть в дворі:
Ледаща Кіт, злодюга Мурій,
Знущається над бабиним добром...
Його із хати помелом!...”
А Кіт ковбаску уминає,
Неначе й не до нього річ.
Бабуся знов: „І сорому немає!
Ковбаски захотів... який панич...
Це не панич, це чортова нахаба,
Це капость, це розор, а не користь...”
Дудукає чіяненька Баба,
А Мурій істіть собі та істіть.
Що ж помоглось од бабиної казки?
Занапастив кільце ковбаски:
До половини, може, з'їз,
А то порвав і розкришив.

До прикладу я хочу так сказати:
Де треба настрашить, там нічого в кутку,
Як кажуть, прясти на тонку
І теревені розпускати.

ГУСИ

День за горою погасав:
Затихло все в гаю густому;
Гусятник-хлопець заганяв
Од берега Гусей додому.
Гукав їм: „гайда!” і свистав,
Лозиною лінівих підганяв.
— ..От таک ми дожились з дурною головою!
От так нас стали шануватъ! —
Гелгочуть Гуси між собою, —
„Нам тільки й світа — мандруватъ
Від хліва до болота
Та ще к тому така голота
Лозиною тебе жене, —
Я, мов, отаман — бійсь мене!
Де ж вона в світі правда тая,
Коли такеє діється з Гусьми?
Забула, мабуть, доля злая,
Відкіль наш рід і що за птиці ми.
Учені та розумні люди
Усюди славу рознесли,
Що наші прадіди — нехай їм легко буде —
Великий город Рим од ворога спасли...”
А хлопець слуха і сміється:
— „Тривайте, прийдуть празники —
І ваша славонька минеться:
Хазайка побере за вас коповики;
Поопадають ваші роги

Наперекір старовині,
Лежатимете ви на чиріні,
Між с правою задравши ноги”.

Сказав би байку ще не так,
Та мій язик примовкнуть мусить:
Буває, вискочить гусак,
Почне сичать та ще й укусити.

МУЗИКИ

Десь у веселому краю
Зійшлися у гаю
Ведмідь товстий та волохатий,
Всесвітній пасечник-ласун,
Завзятій Цап-стрибун
І телепенъ Осел ухатий,
Дурного розуму невдатний син,
Та передражник Малпенко Мартин.
Сидять, балакають під липою густою —
Хто бачив що, і де хто був,
Чи поблизу, чи, може, за горою,
Які новинки чув.
— „Погано братчики, без діла в світі жити!”
Так Малпенко Мартин розмову завершив, —
„Призначатися, ніде правди діти,
І я гуляючи прожив;
Однакче, скрізь тиняючись, чимало
Всього побачить довелось...
Ох, трудно в світі жити стало!
Пора і нам придумати щось...
Ви не турбуйтесь, — щоб довго не кортіло,
Я зараз хочу раду дать:
Музичить треба — от і діло,
Коли хотіли знати!
Зозуля накує музиці,
Сказати в добрий час:
Бенкет, весілля, вечерниці —
Покличутъ всюди нас.

Нехай гуляють добрі люди
В своїй веселій стороні;
Їм хороше і нам корисно буде...
Чи добре я кажу, чи, може, ні?"
— „Так! Добре! Будемо музичити!" —
Ревнув Ведмідь, — „розумна голова,
Не гріх і розуму позичити...
Робота гуртова".

I стали на тому: щоб слова не зміняти,
Не гаючись, це діло розпочати.
Днів через три вони в тому ж гаю

Справдили вигадку свою:
Роздобули баса, цимбали,
І скрипочка, і бубон є;
Прехорошенько посідали
Ta як ушкварили — ой, лиценько моє!

Хто в ліс, мовляли, хто по дрόва,
Аж на весь гай луна гуде!

Ведмедів бас реве, пеначе та корова
Із череди додому йде:
Цап на цимбалах палічками
І брязкотить, і дзенъкотить,

Трусне борідкою або хитне рогами,
Мекече, бурмотить;

Між ними грає, не вгаває,
На скрипку Малпепко Мартин,
Кувікає, пищить, як іноді буває —
Залізе порося у тин;

Осел силкується під кльоном,
Щоб всіх перемудрить,
І, як у діжку макогоном,
У бубон стукотить.

Злетілись гави і сороки,
Шпаки, чижі і горобці,

Регочутися, хапаючись за бόки:

— „Ну так! Удralи молодці!

Нехай їй біс — такій музиці,

Сполохала наш тихий гай,

Нé можна вдергатися ніякій птиці,

Хоч куди видно утікай...”

— „Ось цільте бо!” — Мартин гукає, —

„Почин невдатний іноді буває!

Тривайте, братчики, не так ми сидимо:

От зараз я попорядкую...”

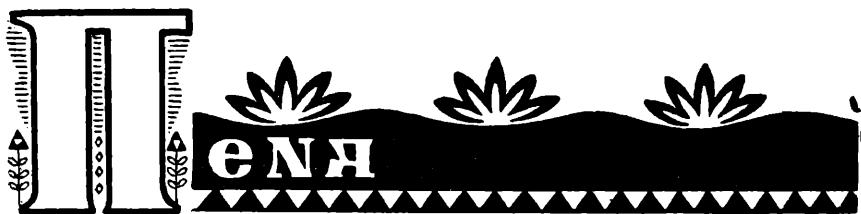
— „Щось та не так — і я вже чую”,

Озвавсь Осел: „ні, мабуть, не втнемо”.

А Малпенко йому:— „Та нубо”, — каже, — „годі!...
Не знаєш ти: музиці гратъ —
Не горобців положать в огороді...
Послухайте, кому іде сідатъ:
Ведмедику — під липою старою,
А Цапу треба під вербу,
Олові — на горбу,
Я примоцьусь під бузиною”.
Заграли знов — ще гірш нема ладу!
Якраз на ту біду
І Соловей тут опинився, —
Вони до нього: „Ну, мастак,
Ти здорово співатъ наїчився,
Кажи поправді, що і як?”
— „А що ж”, — він каже, — „вибачайте,
Ні те, ні се:
Хоч десять раз пересідайте,
Немає, хисту — от і все...
—

Почув я раз — старі сміялись люди,
Що квач притикою не буде;
Питаю: як? — „А так, як бач,
Причина невелика:
Якая ж із квача притика,
Коли він квач?”

Частенько між людьми буває —
Один свою біду на другого звертає.
А іноді ще так крутне:
Не можна на людей, так він на біса спхне.
Щоб не наскочити на лайку,
Я розкажу вам байку.

Жив-поживав козак заможний Клим.
Вподобавсь він щаливій долі:
Де не повернеться, вона усюди з ним —
І дома, і у полі.
Шановний, добрий чоловік;
За те йому ввесь вік,
Сказати до прикладу, кувало і плескало.
І коники були, і пари три коров,
І плуг волів, і овечат чимало,
За огородом млин молов.
Довгенько щось, ще змалечку, у нього
Оверко, наймит, жив;
Моторний парубок, дотепний хоч до чого,
Усе він знов, усе гаразд робив.
Ніякий чоловік з гріхом не розминеться, —
І в селях так, і в городах;
Хоч ходить кінь на чотирьох ногах,
Та й той нераз спіткнеться!
Тяглась пилипівка, усе було яклід;
Прийшла Оверкові годинонъка лихая:
Нізчимний борщ йому обрид,
Капуста і рулі та ще кулага тая;
Скоромного сердега забажав;
Десь він од паничів чував,

Що скóром здоровіше
Та щé к тому й смачніше.

— „Нехай же, думає, яєць я напечу,
Як буду у млині сидіти,
Наїмся досхочу —
Не буде так кортіти”.
Дождавсь черги, пішов у млин
Та зараз же і заходився
Зробить почин.

Із дроту дéржальце скрутить він умудрився,
Туди яєчко примостиив,
Недóгарок в куточки засвітив
І над вогнем давай яйце вертіти, —
Розумного не треба вчити!...
Млин меле, стукотить,
Оверко думає: „Не треба і вечері...”
Аж тут хаéяїн тиць у двері,
Роззвавив рот, стоїть.

— „А що це ти, Оверочку, готуєш?
Пилипівки укоротив?
Біду чи що на себе чуєш?”
Оверко й руки опустив.
— „Я... далебі... і сам не знаю...
Зовсім отуманів...”

Як воно скоїлось — і не вгадаю.
Це біс проклятий спокусив”.

— „Та брешеш ти! Я тільки вперше бачу”, —
Десь угорі озвалось чортеня, —
„Перемудрив чортячу вдачу,
А на мене уся пеня”.

Л Е В ДІДУГАН

Лев-дідуган на світі довго жив;
Багато лиха наробив;
На старість підтопавсь, нема вже тії сили,
Що при здоров'ї мав:
І ноги трусяться, і очі помутніли, —
Зовсім нікчемний став;
Лежить, одкинув хвіст і смерти дожидає,
А ще ричить і зозла позирає,
Неначе хоче настрашити.
Минулися вже тії роки,
Що розпирали боки, —
Тепер усяк йому віддячить норовить.
Колись він скрізь страшив, тепер у верболозі,
Як той горох, мовляли, при дорозі,
Хіба не скоче хто, тей тільки не вскубне.
Кабан кликом під бóки стусоне,
Жаднюга-Вовк рвоне його зубами,
Бугай товче рогами;
На щó вже Зайчик-стрибунець —
І той урве хоч хвостика кінець,
А капосній Лисиці
Аж весело креснуть його по пиці.
Недужий лиходій і стогне, і харчить...
Аж бачить — і Осел біжить,
Щоб і собі хоч раз його вбрікнути;
Лев голову підняв, силкується гукнути:
— „Ой, де ж ти, смерть моя!
Закрй мені навіки очі,
Щоб вже не бачив я
Зневаги тяжкої дурної поторочі”.

І справді тяжко, що й казати!
От до чого силений Лев дожився...
Бодай би був не народився,
Як так життя своє кінчать!.

Хоч соромно, а можна прирівняти
І деяких людей
До тих звірей.
Не треба людям забувати:
Хто вік по-божому прожив,
Ніколи зла і кривди не чинив,
Того до смерти будуть поважати
І добрым словом поминати.

СЕЛ І СОЛОКЕЙ

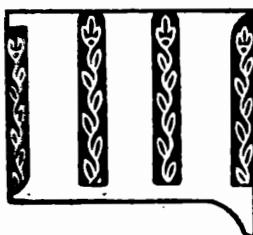
Раз у вишневому садочку
Лежав Осел у холодочку.
Побачив він між рястом Солов'я
І став ійому гукати:
— „Здоров, співун! Насилу вглядів я;
Який маленький ти, а кажуть, що горлатий.
Ану, лишень, утни!
Казали у дворі індикі,
Що ніби ти співати мастак великий,
Чи, може, брешуть, вражій сини?
Ану, нехай і я почую,
Яку там пісню ти вдереш —
Веселую чи жалібну якую;
Тут сила не в тому — яку, а як утнеш!...”
І Соловей почав співати.
Лунає пісенька на ввесь садок;
Лежить і слуха дурень головатий,
Неначе справді знає прок.
А Соловей аж горло надриває
І на всі зáставки співає:
Щебече і свистить,
І тьюхкає, і торохтить.
На щó вже горобці — і ті попртихиали
І прислухатися стали.
Замовк співун і на Осла глядить, —
Чи буде, мов, хвалигъ?
— „Ну, молодець!” — сказав суддя ухатий, ---
„Хороший птах:
Хоч невеличкий, та горлатий...
Ти, мабуть, виплодивсь не в наших сторонах.

Коли б ти нашого наслухавсь півня,
Тоді б ще краще заспівав:
Хоч він тобі й нерівня,
А все таки хоч трохи б переняв".
Такої похвали співун не сподівався;
Якби був знат,
То й не співав.
— „Процайте, дякую!" — він до Осла озвався.
— „Процай!" — сказав Осел, — „навідайсь
шо коли,
Бувай здоров, небоже!"

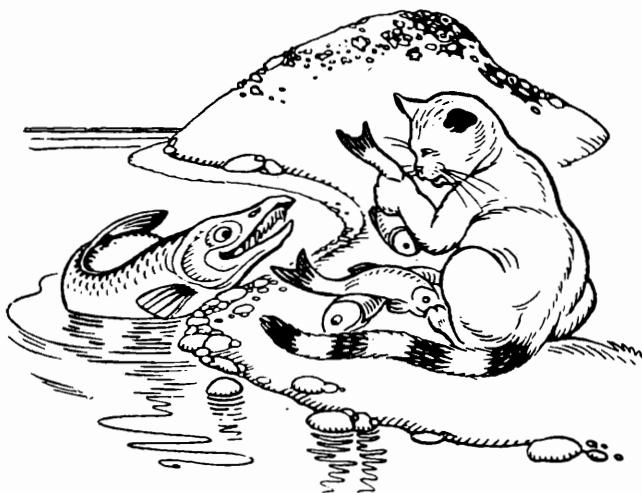
Таких суддів, такої похвали
Не дай нам, Боже!

УКАЙКІШ

Один мордатий Кіт до Щуки учащав;
Пройдисвітка зубата знала,
Чого хвостатий кум бажав:
До берега частенько припливала
І широ куманька свого
Карасиками шанувала,
А Кіт і не цуравсь цього,
Бо жирная мишка вже приїдиться стала.
Раз каже Щука так йому:
— „Возьми мене мишей ловити”.
Дивуючись, кум глянув на куму
Та й засміявшася: „Надумалась дуріти!
Не навтішаєшся таким добром;

Карась і сам у рот тобі ускочить,
 А хитрая мишка так іноді морочить,
 Що треба бути мудрованим котом,
 Щоб висидіть неначе неживому
 І оком не моргнуть;
 Буває, що всю ніч стрибаєш по-дурному
 І ні однісін'кій не вдасться в'яз звернути”.
 А Щука на своє хилила:
 — „Ет, вигадки! Велике діло миш;
 На що ярші — і тих нераз ловила...
 Піду бо я! Хоч раз мене потіш”.
 Ніхто не бачив, тільки зорі,
 Як ласий кум і шустрая кума
 Через садок попхались крадькомá
 І зачинились у коморі.
 Кіт на поліцю зараз же стрибнув,
 Бо там давненько був,

А Щука — у куточку
Сховалася за бочку.

От перед світом Кіт довідаться біжить —

Аж Щука без хвоста лежить:

Прокляті пацюки одгризли.

— „Бач, серден'ко, в яку біду ми влізли!

Хвоста й нема...

Ніхто не винен — ти сама”, —

Мурличе Кіт, — „це справді штука!

Ну, що ж його тепер робить?”

— „Голубчику, рятуй!” — тут простогнала Щука, —

„На світі дай мені пожить...

У став мершій пусті мене, мій друже,

До світа тут не доживу...

Хоч і нема хвоста — байдуже,

Якнебудь попливу”.

Побачив Кіт, що діло препогане,

Що, може, і йому вона в пригоді стане, —

Узяв куму на спину примостиув,

Поніс до ставу та й пустив.

Пішла між рибами про неї всюди слава;

Сміються всі, карасики найбільш:

— „Догралася! Тепер мовчи та диш,

Безхвостая проява!”

На світі живучи, до віку вчись;

Що наробыла здуру Щука —

Це всякому наука:

Чого не тямиш — не берись.

Білочка

Пухнату Білочку до сéбе Лев приняв, —
Навіщо й як — того ніхто не зnaв,
Бо не довідались сороки-цокотухи;
Вони б усюди брехні рознесли,
Зробили б бугая із мухи:
„І так і перетак, ми бачили, були...”
Дознався я, що Білочка служила,
Нічого не робила;
Було їй сказано: нікуди не втікатъ
І панову хандру потроху розважать.
Марудна служба, що й кавати:
Аж жижки трусяться скакати,
А тут сиди, очицями моргай.
Наш вік біжить, не скажеш: потривай,
І Білочка свого діждала —
Старенька і беззуба стала;
Пора прийшла —
І службу відбула, —
За те чумацький віз горіхів наділили.
Хоч слово панове справдили, —
Аж любо глянути: горіх в горіх,
Цілісінькую б зimu, дякуючи, їсти, —
Та тільки що ж? Дивись на них:
Дали тоді, як нічим гризти.

Є приказка весела: їж,
Коли роток ще свіж,
А то, як приайде час, зов'яне,
Тоді нішо вже не заглянє.

ЛЕВ НА ОБЛАЦІ

Жили у гущині глибокого байра́ка
 Страшенній Лев, всесвітній Лис,
 Бурлака-Вовк і наш Сірко-собака,
 Що із села помандрував у діс
 І розбішакою зробився, —
 З людьми, чи що, не вживився.
 Побратались вони, щоб по-сусідськи жити,
 Ніколи шкоди не чинить:
 Умовились гуртом робити
 Облаву погайну,
 І хто добуде що — все нарівно ділити:
 Лев був за старшину.
 Улучив Лис годиноньку щасливу,
 У верболозі притаївсь
 І якось там козу дурну і полохлижу
 Піймати умудривсь.
 Упоравсь молодець проворний
 І звістку дрігим дав якслід;
 Зраділи всі, що Лис такий моторний,
 Що буде ім вечеря і обід.
 Не гаючись, вони зійшлись на гору,
 І каже Лев: „Я зараз поділю;
 Глядіть, щоб не було ніякого тут спору,
 Бо перекору не терплю!
 Беру я першу четвертину, —
 По уговору це моя;
 І дрігу теж собі кладу частину,
 Бо хто між вами дужчий? — Я!
 І третю слід мені... Не мовте ні словечка:
 Я — Лев, а не плохá овечка!
 Четверту ж хто торкне або нюхне,
 Той знатиме, як дратувати мене!...”

І очі витрішив, і грива стала диба:
А ну, мов, огризнись...
— „Нехай тобі і озеро, і риба”, —
Подумали усі — та й розійшлися.

—
І я там був і придивлявся,
І кривду виляять хотів, —
Лев заричав, а я злякався
І приказку десь загубив.

В одній долині, під горою,
Високий явір зеленів,
Край берега над чистою водою
Широкі віття розпустив;
Листочки з вітриком, жартуючи, шепталися:
— „Ану, голубчику, ще, ще дихни!
Бач, братіку, які ми повдавались
Веселії Шелестуни!
Якби не ми з тобою шелестіли,
То хто б долину звеселяв
І з ким би ти тут, вітрику наш милий,
Гуляючи, любенько жартував?
Що б тут було без нас? Краса якая? —
Бур'ян та осока;
Була б долинонька, неначе пустка тая,
А подивись, тепер вона яка!
До нас зозуленька у гості прилітає
І весело кує, як в тихому кутку;
Вівчарик на сопілку грає
Під явором у холодку;
Співає соловей, неначе у садочку,
А серед ночі, в тихий час,
Тут мавочки гуляють у таночку,
І ясний місяць дивиться на нас”.
— „Коли б не ми, то й ви б не шелестіли”, —
Коріння загули із-під трави, —
„Коли б ми вам не піддавали сили,
То не бриніли б ви...”
— „Чого сюди корінням озивається?” —
Зашамотіли листя угорі, —
„Ви що, а ми он що! До нас вам не рівняться,
Лежали б мовчки у своїй норі!...”

— „Тіпун вам на язик! Раденькі, що дурненькі!” —
Коріння знов озвалися до них, —
„І ви самі, і ваші витребеньки
Розумному на сміх:
Не розуміючи, лепечете, як діти;
Гріх зневажати нас!
Хоч у землі судилося нам жити,
А все таки ми дбаємо про вас.
Не красувався б тут і явір цей високий,
Сказати в добрий час,
Такий рясний, хороший та широкий:
І силу, і красу він має через нас.
Минеться літучко, тоді по божій волі
Ми заснемо до дрогої весни,
І ви пожовкнете, лежатимете долі,
Дурненькії Шелестуни.
І після вас дрогої листя будуть,
Цвістиме все, як і тепер цвіло,
Зозуля, соловей і вітрік вас забудуть,
Неначе вас і не було...”

І між людьми такі ж бувають,
Як і на яворі, Шелестуни;
Нехай же баєчку вони
На вус собі мотають.

За тридев'ять земель... забув, признаться, де...

Був собі Лев — король силенний,
Такого не було ніде —

Страшнений, здоровенний:
Якби наткнувсь хто невзначай,
То, певне, вмер би з переляку;
Одним він махом під слухай,
Бувало, вб'є скотину всяку.

Багатий дуже був той край,
Де він королював; чого не забажай,

Всього було діволі:
Вовків в лісах, зайців у полі
І птиці повно у гаях,
Такої і такої,
І риби всякої, великої й малої,
В озерах і ставах.

Хороший, тихий край; усі розкошували
І добре крали.

У короля служив і Лис;
Він над озерами був старшиною,
Щоб не орудував ніякий біс
Над королівською водою.
Лукавий Лис — усюди Лис;
Нера з про нього, може, чули, —
Дотепний, мудрий, як той біс,
Куди б його не повернули.

З одним Рибалкою він дуже подружив.

Хоч перед другими пиндумчився спісиво.

Рибалка рибку дбав і у мішках носив,

А старшина товстів і багатів на диво...

Раз ласуни, як водиться у них,

Поснідать добре захотіли;

На сковородку положили

Десятків два карасиків живих,

Сметанкою яклід пообливали,

І на жарку їх шкварить принялись;

Вони і в голову собі не покладали,

До чого дожились.

Якраз в той час король там опинився.

— „А що”, — питає він, — „тут діється у вас?” —

І на Рибалку страшно подивився... —

„Це хто такий? Чого прибув до нас?”

— „Це”, — каже Лис, — „це мій... письмоводитель...”

— „На-біса”, — Лев ричить, — „де взявся, відкіля?”

— „Сусіднього села покірний житель,

Не бачив зроду короля...” —

Промовив Лис і зирк на таганочок,
А там карасики шкварчать,
Справляють бідненькі таночок,
Аж хвостиками ляпотять.

— „Що ж то таке?” — про рибу Лев питає.

Лукавий Лис поважно докладає:

— „Великий господар!

Це безголоса твар

Пред королем своїм ликує,

Радіє і танцює...”

— „Чого ж це на сковороді”, —

Допитується Лев, — „а не в воді?”

Лис засмутивсь і ледве дишіше...

— „Дозволив я, щоб їм було видніше

Побачить відсіля

Ясновельможнішого короля!”

— „Нащо ж воғнем печеш?... Брехнею припахає!...”

Лис тільки хвостиком виляє...

Лев витрішився на старшину

І заричав ще дужче: „Ну?!”

А той крутъ-верть, неначе у капкані:

Мовчить, язик прильпе к гортані.

Рибалка труситься, стойть як пень,

Не розшолопає — чи ніч, чи день...

— „Так от як ви!... Мощеники! Поганці!” —

Лютує Лев. — „Видумуєте танці?

Так я ж вас проучу, коли ніхто не вчив!”

І він обох на землю повалив...

Чи так то воно ждалось,

А он як склалось!

Карасикам сердечним довелось

На сковородці танцювати,

Зате ж і цим тепер прийшлося

У короля під лапами співати.

Так їм і треба, бісовим синам!
Не все ж терпіть і карасям.

Щоб, розбалакавшись, не вліти
„в проволочку”,
Я швидше ставлю точку.

ЦУЦІК

Раз на вікні, у панському будинку,
 Патлатий Цуцик спочивав;
 То ляже на бочок, то догори на спиці,
 Або на лапки морду клав.
 Якраз проти вікна, звичайно під барканом,
 Дворовий пес Бровко лежав
 І думав: „Бач, яким він паном,
 Ледачий Цуцик, став.
 — „Здоров був, Цуцику! Знічев'я спочиваєш?”
 Прийшовши під вікно, Бровко озвавсь...
 — „Це ти, Бровко?... Чого бо так гукаєш?” —
 Промовив той, — „аж я злякавсь...
 Ну, як же ти там поживаєш?”
 — „Нащо питати! Либонь не знаєш
 Собачого життя мого!” —
 Сказав Бровко. — „Далеко до твого...
 Живу собі, бо треба жити;
 Двір стережу і день, і ніч;
 Всього доводиться терпіти, —
 Не так, як ти, панич;
 Та ще к тому і їжа препогана:
 Хліснеш помий, коли дадуть;
 А як невлад загавкаєш на пана,
 То ще й під боки натовчутъ”.
 — „Жаль!” — каже Цуцик, — „що ж робити!
 Буває всяк, —
 Обуха батогом не перебити:
 А от мені — хоч і до віку б так...
 Живу в горницях, на килимах качаюсь,
 Їкартуючи на сміх;
 Частенько з панночками граюсь
 І лашуюся до них;

І м'яко спать мені, і ласо можна їсти,
І бігаю не в бур'янах;
Сухенькі лапки, хвостик чистий,
Не так, як твій, у реп'яхах..."

— „Ет, реп'яхами дорікаєш!” —
Сказав Бровко, — „а пам'ятаєш,
Як у пекарні був щеням?
Чи так жилося там?

Замурзаний під лавовою тиняєвся..."

Веселій Щуцик засміявся
І каже: — „То колись було,
Та загуло...

Дивись тепер, а не рівняй малого!”
І він спісиво глянув на Бровка.

— „Як бачу, ти не робиш там нічого”,
Сказав Бровко, — за що ж це честь така?”

— „Дурний Бровко! — Не розумієш, —
Звиняй, що так кажу, —
Я те роблю, чого ти не зуміеш:
На задніх лапках я по-вченому служу”.

— „Щоб ти сказивсь!” — Брофко собі шепоче,
А вимовити не посмів,
Бо Щуцик дуже запанів:
Скубне й Бровка, коли захоче.

Бровко мовчить і я мовчу,
Води не сколочу...
Вам сміх, мені гостинців в'язка.
Чи гарна моя казка?

ХАЗЯЙКА Й ЧЕЛЯДКИ

Колись жила Госпоженька старенька,
Багата і скученька,
Два віки б то, чи що, хотіла жити;
Весь день клопочеться і не приляже,
Вночі не переспить.

— „Ви б заспокойлисъ”, — було хтонебудь скаже:
„І докіль турбуватися вам?

Нехай би вже унукам та синам”.

Бабусенька була розумниця велика,
Усе було одно твердить:
— „Давненсько сказано: своя рука владика,
Мене вже, серденько, не вчить”.

Були у неї дві Челядки;

Трудненою було жити,

Обридли їм бабусині порядки, —

І у неділеньку приходилося робить:
Не те, щоб погуляти — нема коли й заснути,
Як добрі люди сплять;

Це б від такої тяжкої покути

Хоч куди видно утікати;

Поляжуть спати — не вспіє сон присниться,

Госпоженька вже й гомонить:

— „Вставати час! На світ благословитися!
Вам тільки б спати, а діла не робить”.

У хаті півень був, здоровий та горлатий,

Раніш усіх захочеться співати,

Неначе панії вім широ доходжав.

Прийшла Челядкам думка злая,

Щоб ворога денебудь діть:

Притихнє, мов, яга старая,

Пізіше буде їх будить.

— „Де півень? Де?” — Госпоженька питає, --
„Уранці був, недавнечко співав...
Шукайте! Може, він в чужім дворі гуляє!
Догляділи? Ви й раді, щоб хто вкрав!”
Челядки бігають, неначе б то шукають,
Хазяйку, сміючись, вони перекривляють:
— „Уранці був! Недавнечко співав!”
А півня й слід пропав...
Не довелось Челядкам довше спати,
Дурна надія — вийшло гірш:
Хазяйка ремствує, щоб часу не втеряти,
Будить їх стала ще раніш.

Старій люди правду кажуть:
Два хитрих мудрого не переважуть.

СТАРЕЦЬ

Ішов Старець по долині
З ламанцями у торбині;
Кругом поле зеленіло,
Хлібороба веселило.
— „А у тебе, Старче сивий,
Нема поля, нема ніжви”, —
Вітер тихо промовляє,
Жалю серцю добавляє.
Скрізь безлюдно на дорозі,
Шумлять верби по облозі,
Вітер віє-виграває.
Старець слізоньки ковтає.
Аж назустріч із-за жита
Вийшла Доля грошовита,
Любо-мило засміялась
І до нього обізвалась:
— „Не плач, Старче, не журися,
Глянь на мене, звеселися,
Буде поле, буде хата,
Будуть коники-орлята
І усякай худоба,
І розкоші, і шаноба.
Золотії бачиш гроши?
Із старого міхеноші
Вони зроблять пана, дуку,
Проженуть від тебе муку.
Тобі добре в світі буде,
Біля тебе будуть люди
На кишеню поглядати,
Медом речі поливати;
Пережив лиху годину —
Наставляй мерщій торбину”.

Кинувсь він... одна хвилина —
Настобурчилась торбина;
Гроші сиплються, аж сяють,
Старцю серце звеселяють.
— „Буде!” — Доля обізвалась, —
„Щоб торбина не прорвалась,
Бо тоді вже, як прорветься,
Все пропало, все минеться”,
— „Ні, не бійся, Доле мила!” —
Каже Старець. — „Торба ціла;
Помален'ку, потихеньку,
Ще, голубонько, хоч жменьку...”
Доля тихо засміялась...
Торба трісъ — і розірвалась...
Старець з ляку торбу в полу,
Потім кинувся додолу,
Лат та лап — скрізь моріжочок,
А хоч би тобі шажочок...
— „Доле ж моя, нене-Доле!” —
Він голосить на все поле, —
„Гроші мої, грошенята,
Де ви ділісь, лебедята?
Ой, голівка моя бідна,
І голодна, і безрідна,
Тепер ляже в домовину
На порожню торбину!...”
І поплівсь він по дорозі...
Шумлять верби на облозі,
Вітер віє-вітраває,
Старець слізоньки ковтає.

Моя байка, добрі люди,
У пригоді, може, буде;
Я подам вам раду щиру:
І при щасті знайте міру.

ЯГНЯ

Моторні діти, дівоночки й хлоп'ята!
Первоцвіт наш, веселі небожата!
Щоб знали ви, як в світі треба жити,
І стерегтись, чого не слід робить —
Я розкажу вам баєчку маленійку.

Було собі Ягня, потішненьке таке,
В кошарі не було такого;
Жартливе і швидке,
Не слухало нікого.
Раз — чи само, або ж підмовив хтось —
Надумалось воно все стадо насмішити,
У вовчу шкуру одяглось
І ну скакати, аукати і страшити.
Регочутсья, плигають і кричатъ,
Неначе б то бояться вовкулаки, —
Таке там стали вироблять,
Аж насторожились собаки,
А потім кинулись на вовчика гуртом,
Дали йому такої наминачки,
Що аж шматки посипались кругом —
Собаки не дають вовкам потачки.
Де й дівся сміх, піднявся стон і плач,
Насилу бідного оборонили, —
От так, як бач,
Із жартів лиха наробили!
Всіх жаль бере — овечок і ягнят,
І журиться вівчар, і плаче бідна мати,
Бо то не іграшки, не жарт
В зубах собачих побувати.
Такого лишенка ніколи б не було,
Коли б не слухали дурної волі;
Жило б собі Ягнятко і росло,
Радіючи на ріднім полі.

Обридло Жабам, як на гріх,
В болоті жити самостайно;
Ніхто їх не чіпав дурних,
Жили, плодилися звичайно...
Так ні, ще треба, мов, не так,
І заходились: „Квак та квак!
Чом короля у нас немає?
Усякий дурень, може, знає:
Орел — у птиць, Лев — у звірей,
Є королі і у людей, —
Хіба ми вже й не люди?
І докіль так ще буде?”

Розквакались, плигають, скрекотять, —
Приспіла чортова робота, —
Рішили зараз же послати
Найбільших десять Жаб на другий бік болота
Просить у Долі короля.
Надвечір післанці вернулись відтіля
І землякам гукати стали: «
— „Гей! Ставте могорич! Ми короля придбали!”
І знов клопочутися: як короля стрічать,
Як підступить, як привітать...
Аж чують, щось шумить... всі разом закричали:
— „Король! Король летить!” — і повікали.
Тут щось з розгону в воду бух,
А Жаби з переляку: „ух!”

Який же там король став Жабам у пригоді?
Такий король, що сміх та й годі:
Здоровий-прездоровий пень.
Стойть він ніч, стойть він день,

Сплилось до біса Жаб великих і маленьких,
Старих і молоденьких.

Повітріщались, мовчки ждуть,
От-от, мов, озоветься,

А пень стойть, не ворухнеться.

— „Ну, що якби йому гукнуть?” —
Шепочуть Жаби, — „починайте!

Ось цільте, потривайте...

Чого це він такий чудний,
Неначе неживий?”

І зараз плиг одна, плиг друга... він нічого,

І Жаби — годі вже мовчатъ,

Плигають сміло і кричать,

А деякі позлазили на нього,

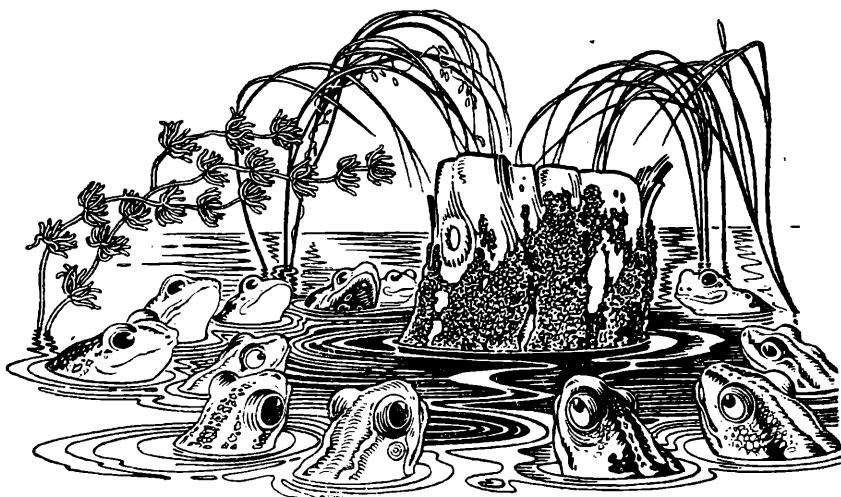
Та ще й сміються відтіля —

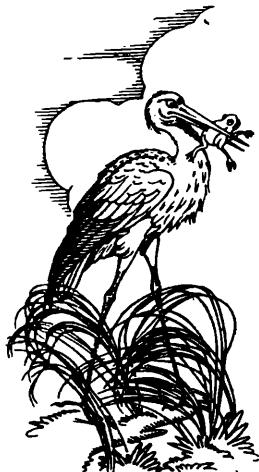
Не боймось, мов, короля!

Додумались вони, що із такого дива
Не буде пива.

І почали вередуватъ:

— „Не хочемо! Не треба нам такого!

Ходімте Доленьку блатать,
Щоб короля дала живого,
Щоб він усюди походив
Щоб жаб'ячий народ, болото звеселив!“

I Доля Жабам догодила —
Лелеку королем зробила.

— „От”, — кажуть Жаби, — „цей не так!
Хоч любо глянути: і крилатий,

I довгоногий, і носатий,
І ззаду, й спереду козак!“

Недовго Жаби навтішались,

Бо виявилось те, чого не сподівались.

Лелека зразу холоду нагнав

I Жаб дурних клювати добре став, —

Найбільше молодих подобав він ковтати:

Щодень — десятків два і поминай як звати!

— „От тобі”, — кажуть, — „дожились!”

I знов благати Долю поплелись:

— „Ой, Доле, змилуйся в пригоді!

Напало лишенко та й годі:

Король просвітку не дає,

Клює нас та й клює!“

— „А годі вам, не докучайте!

У вас усе недобрий час”, —

Сказала Доля, — „вибачайте!

Просили двічі — буде з вас”.

Прийшлося Жабам горювати.

— „Немає правдоночки і де її шукати?

Нум плакать, нум...”

I досі нумкають на глум.

Не гріх сказати, що й люди так,
як Жаби,

Частенько дурощі снують,

А доснуються до нахаби,

Тоді вже лихо тчуть.

Вередлика дівчина

Була собі Галя,
Дівчинонька-краля,
І багата, і вродлива,
Тільки дуже вередлива, —
Усякому зась.

Вона теє знала
І скрізь щебетала,
Як та пташка на просторі:
— „На те, — каже, — щука в морі,
Щоб трусились карась”.

Багатая доля —
Веселая воля, —
Одна стежечку топтала,
Друга тирлич розсипала,
Куди вона йшла.

Труси мене, хлопче,
Козаче-молодче,
Щоб намистечко бряжчало!
Так ій щастячко співало,
Як була мала.

Не все ж діуввати, —
Сватів стали слати;
Чорнобривка гордувала,
Гарбузами наділяла,
Соромила всіх:

Той не до любови,
Не так вуси, брови,
Той носатий, той кирпатий,
Той невдатний, небагатий, —
Не треба таких!

Весна за весною
Летіли стрілою,

Дівчинонька ряст топтала,
Загулялась, не вгадала,
Як стала марніть.

Гульня відцуялась,
З журбою спізналася,
І частенько серед ночі
Стали плакать жарі очі
І серденько нить.

Чи куди б летіла,
Чи кого б просила,
Що почати, що робити,
Як самотній в світі жити —
Не знала сама.

У віконце гляне,
За ворітми стане,
Щоб розважить свою тугу,
Чи не йтиме козак з лугу —
Нема та й нема.

Колись був слідочок —
Засипав пісочок,
Була стежечка горою,
Та глухою лободою
Вона заросла.

Сиділа, сиділа
Та й наворожила
І якраз після Михайла
За якогось шкандинайла
Насилу пішла.

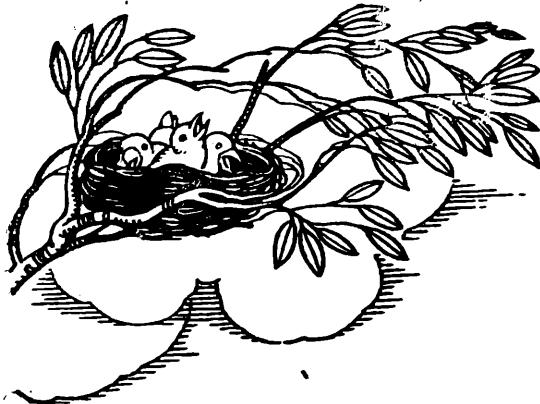
Дівчатоньки-діти,
Рожевії квіти!
Я вигадав вам брехеньку,
Щоб голівку молоден'ку
Звеселить на час;
А ви собі смійтесь,
За вітром не війтесь,
Широ правдоньку шануйте
І не дуже вередуйте, —
Будуть люди з вас.

ЛІСИЦЯ ЖАЛІБНИЦЯ

У тихому гаю Лисичка щастя мала,
Як у своїм добрі жила, гуляла:
Ніхто її там не лякає,
І вдень, і ввечері там соловей співав,
І пташки пурхали, зозуленька кувала;
Скрізь зеленіло, все цвіло,
Так гарно, любо там було.
Лисиця так Сові казала:
— „От де по-правді можна жити
І доленку хвалити,
В добрі кохаться, всіх любити,
Ніколи зла і кривди не чинити!”
Якби ж то правдоњка щербата не була,
То, може, й справді б так жила.
Раз на калитні недалечко,
Угляділа вона гніздечко, —
Сиділи пташки там;
— „Ох”, — каже, — „як не гріх котам
Таких малесенъких, безвинних не жаліти!
І їм же хочеться на світі жити...
Ну вже коти! Десь на лихо вони
Вродились, вражій сини:
Не тільки вдень — вночі поживу бачуть,
Не бачуть тільки, як горюють в світі, плачуть...
Зажерливих пройдисвітів таких
Я перевішала б усіх...”
І жалібниця щось сказати ще хотіла,
Аж пташки із гнізда додолу якось ляп —
Лисичка зараз хап та хап:
Прехорошенько всіх поїла...
Як жалібно співати почала,
А он на щоб звела!

Лукавий чоловік словами нас голубить,
Неначе всіх і жалує, і любить,
Для правди, для добра живе,
Як по воді пливе;
А близче придивись ти —
І видно, що виля хвостом:
Помажу, мов, медком —
Солодше буде з'їсти.

ПАЛЯНИЦЯ Й КНИШ

Сиділа у печі хороша Паляниця;
На господиню стала гомоніть:
— „А щоб їй так і сяк! І докіль тут сидіть?
У очі вилаю, бо не велика птиця!...”
— „Мовчи та диш!” —
Озвався у куточку Книш.

Коли не людям байка пригодиться, —
Не всяка стежечка без спориша, —
То, може, знайдеться такая Паляниця,
Що іноді послухає Книша.

Снігур та Синичка

Снігур, в гаю гуляючи,
Синичку кохав
І, скачучи на дубочку,
Любенько співав:
— „Биструшечко, вертушечко,
Синичко моя!
Чом не скачеш ти до мене,
Як до тебе я?”
Усміхнулася Синичка
І хвостиком верть:
— „Нагадав хтось тобі лихо,
Як тій козі смерть!...
Нам з тобою, Снігурику,
Під сніgom не жить, —
Буде мене в чужім краю
Ясне сонце гріть”.
Минулося тєє літо,
Настигла зима;
Сидить Снігур на дубочку,
Синички нема.
В гаю вітер повіває
І сніgom снує:
Снігур сидить на дубочку
І плете своє:
— „Биструшечко, вертушечко,
Синичко моя!
Чи згадуєш ти про мене,
Як про тебе я?”

Підморгують вражі Галки:
— „От так, перетак!
Розійшлося коханнячко:
Та в ріпу, той в мак...”

Обізвалась у ліщині
Старая Сова:
— „А що ж”, — каже, — „на цім світі
Усяке бува”.

Довелося й мені бачить:
Не в однім дворі
Оттакї точнісінько
Сидять снігурі.

БУДЯК І ВАСИЛЬКИ

Давно колись весела воля,
 Гуляючи посеред поля,
 Насіяла Васильків цілий лан.
 Де взявсьв Будяк, на приторку розцвівся,
 Пишається, неначе пам,
 І просторікат заходився:
 — „Ой ви, Василечки, бадиллячко дурне!
 Чи бачите мене?
 Я вище вас, мене усюди видно,
 Не тільки вам — усім завидно,
 Красуюся, як на городі мак, —
 На те ж то я й Будяк!”
 Василечки зашамотіли
 І нічогісінько сказати не схотіли,
 А він баціка знов: „На вас я подивлюсь —
 І засміюсь:
 Химерні ви, малі, мене ж усяке знає:
 Червона голова, ще й медом припахає,
 Та тільки зась! Мене
 Ніякай скотина не нюхне!”
 Не втерпіли Васильки, обізвались:
 — „Що ж будемо робить — такі вже повдавались!
 А все ж таки і ми
 Буваєм між людьми:
 Світилочки нас на весілля просять,
 Ще й стъожечками приберуть;
 Нас на Йорданъ зимою носять
 І на кутю на покуті кладуть.
 Ти через лад пишаєшся, Будяче!
 Гляди, базікання ледаче
 До лиха доведе...
 Он-он косар іде!...”

Будяк спісиво подивився,
Ще більше розходився:
— „Косар?! Нехай лиш, вражий біс,
Поткне свій простий ніс,
То й знатиме — варене, чи печене,
На те колючки є у мèнє!”
Іде косар і може б проминув — .
Будяк його колючками шпигнув.
Розсердився козак — і замахнув косою...
Пропала чвань з дурною головою!
Василечки ростуть собі, цвітуть,
Їх гріє сонечко і вітрик їх гойдає,
І нічка тихая росою умиває;
Кругом — як рай: і бджілочки гудуть,
І пташечки, радіючи, співають,
Трудящу долю звеселяють,
І всім дармá,
Що Будяка на приторку нема.

Давно на світі ходить рада,
Що гріх пишатися і других зневажатъ,
А треба пам'ятать:
Хто вище лізé — дужче пада.

ДІДОК І ВІТРЯКИ

Сидів колись Дідок під явором густим,
Зелене листячко неначе б то шептало,
Що шелестів і він, як був ще молодим...
Було, та загуло і сниться перестало...
Стояли перед ним два хлопці Вітряки,
Поприбралися такими молодцями,
Що гляньте, мов, це ми, не прості козаки!
І почали вони молоти язиками:

— „Гай, гай, Дідушику!” — озвавсь один Вітряк,
„І сива голова, і борода велика,
І розуму набравсь, а все таки бідняк
І в світі божому якайсь ти притика.
Он я надумався! Побачиш, потривай, —
Як гарно житиму, аби була охота!
Достану грошенят — у мене буде рай:
Будинок, дворище, мальовані ворота;
Біля воріт тобі збудую хатку я,
І будеш ти гостям ворота відчиняти
І житимеш в добрі; голівонька твоя
Не буде вже тоді під явром куняти”.

На це Дідок сказав: „Бриннить добро твоє,
І гарно здалеку будинок бовваніє...
Розумний б’є на те, що справді в нього є,
А дурень думкою, як кажуть, багатіє”.

— „Я розсудив не так!” — верзе другий Вітряк,—
„Щоб в світі живучи ніколи не блудити,
Підлажуйсь до людей, вертись і так, і сяк,
А іноді умій солодку річ зліпити.
Хоч кажуть — хто мовчить, той ніби двох навчить —
Щербата вигадка: не можна мовчки жити,
Бо не чутно того, хто дума і мовчить,
Міркуй усяк про те, як язиком вертіти.

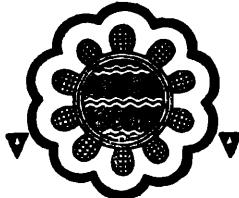
Ти думаєш своє, а вимовляй не те, —
І потече тобі усюди теє млеко,
Вигадлисий язык дорогу промете,
І можна выбраться далеко-предалеко”.

— „Гляди, — промовив Дід, — „на світі є пристріт,
Такою думкою ти не хвались нікому,
Бо сказано давно: брехнєю пройдеш світ,
Та от біда яка — не вернешся додому”.

Дідок замовк, — сидить і голову скилив.
— „От”, — думає собі, — „десь на лиху взялися...”
Аж дивиться згодя — нема вже Вітряків,
Бо засоромились і мовчки розійшлися.

— — —

Дідок сказав своє, тепер і я додам:
Моторна голова нехай свій розум має,
Шкода молоть брехню порожнім Вітрякам,
Бо мудра правдоњка їм крилля поламає.

Кундель

На полі тихому жив у норі Хом'як;
На самоті скучав він, неборак!
Подивиться кругом — багато поля
Комусь дала щаслива доля:
І глянуть весело, і любо походить,
Не те, що у норі сидіть.
Он двір стойть багатиря гладкого,
Неначе городок;
Чого нема' у нього?
Будинок і садок...
Надумався Хом'як себе розвеселити —
І насадив маленький квітничок.
Пороцвітали гарно квіти:
Нагіточки, красолі і мачок,
Барвінок стелиться і рута зеленіє;
Подивиться Хом'як — аж серденько радіє.
Де взявся Кундель із двора...
Гасаючи по полю, —
Бодай би він не знав добра, —
Накинувся на тиху долю.
— „А що це ти тут наробив?
І нащо квітничок розвів?” —
Загавкав Кундель навіжений.
Аж затрусиивсь Хом'як смирений:
За що, про що, чого напав?..
— „Я думав, щоб”... — Хом'як казать почав,
„Щоб горенько було чим розважати...”
— „Ти думав?!?” — Кундель став гарчати, —
„А чи дозволено ж вам думатъ, Хом'якам,
Неначе тим розумним головам?”

Злякавсь ще більш Хом'як, аж серце холодіє,
А Кундель гав та гав:—,,Так знай же ти про те:
Коли в дворі цвіте,
То за двором ніхто цвісти не сміє!”
По квітничку собака поскакав,
Усе понівечив і потоптав.
Став бідненький Хом'як і плакать, і тужити:
— „Ой, квіти, мої діти!
Нащó ж я вас кохав?
Нащó вас доглядав?
Хто ж розважатиме заплакану долю?”
Аж дивиться — іде по полю
Висока Правдонька і стала перед ним.
— „Чого ти журишся?” — вона спитала тихо, —
„Чи плачеш ти за ким,
Чи скоїлося лихо?”
— „Був квітничок у мене, а тепер...
Он, глянь, як Кундель навтішався!” —
Хом'як до неї обізвався
І лапкою слозу утер, —
„Хоч би ти, матінко, якнебудь настрашила,
Щоб унялася собача сила...”
— „Ох!” — каже Правдонька, — „і я його боюсь,
Бо Кундель, бач, який здоровий, мов скотина:
Зустрінусь, аж трушусь, —
Нехай його страшить лиха година!”

Бодай би Кундель той пропав!
На Хом'яка нагнав таке він лихо,
Що той і приказку у норку заховав,
Аби, як кажуть, лихо тихо.

Ластівка і Шуліка

Трудяща Ластівка край берега літала:
Земельку мокрую збирала,
Щоб хатоњку собі зліпити,
Щоб де було і їй, і діткам житъ,
Тихеньку долю веселити
І Бога, і людей хвалити.
Сидів Шуліка на вербі
І так до неї обізвався:
— „Дивуюсь я тобі, —
Нераз я придивлявся, —
Усе ти між людьми і не боїшся їх,
Пройдисвітів таких:
Не тільки що під стріхою співаєш,
Ще й у вікно літаєш...
От хоч і я — не в тебе вдавсь,
Шулікою на світі звуся,
А лиха від людей набравсь,
І зло бере, а все таки боюся;
Досадно стане хоч кому:
Тобі привіт, мені біда велика”.
А та йому:
— „Я — Ластівка, а ти — Шуліка,
Я людям не чинила зла;
Де не була,
А ти, подумай, пане-братье,
Яке життя твоє завзяте:
Весь вік курчат і пташечок хапав,
Ні ласки, ні жалю не знав”.

Давно-давно мовляють люди:
Що добренъко роби, то й добре буде.

ПЕРЕКОТИПОЛЕ

Котилося через поле
Перекотиполе —
Довідатсья щастя й горя
Край Чорного моря.
Розходилися поляни,
Аж серденько в'яне:
Одні на сміх піднімають,
Другі дорікають.
— „Тю-тю, дурний, розігнаєш!” —
Будяк обізвався, —
„Чого тебе вража сила
От тут розносила?”
А Півники-самохвали
І собі пристали,
Як горохом обсипають,
Сміються, гукають:
— „А куди, джигуне милий,
Наш орле безкрилий,
Несе тебе дурна воля
Із нашого поля?”
Полин гіркий дорікає,
Сміху добавляє:
— „Буде пити меди й вина
У вражого сина”.
І Сон-трава не проспала,
Словечко сказала:
— „Він з дурною головою
Не має покою”.
Одна тільки не судила
Фіялочка мила,
Козаченька привітала,
В поход виряджала:

— „Добудь слави, нагуляйся,
До мене вертайся,
Я сплету тобі віночок,
Поведу в таночок”.

Мовчазливий Ковиль-свідок
Сказає напослідок:

— „Ось покиньти, пане-брате,
Стрибання проклите!
Славні бубни за горами...
Живи ти між нами.
Бо не зчуєшся, не взглянеш —
В болоті застряньеш,
А в болоті — з ким там жити?
Не зілля, не квіти,
Не червоная калина,
А погана тина”.

Перекотиполе чує
І далі мандрує,
Ні на кого не вважає,
Усім одмовляє:

— „Не хочу я тут сидіти,
Між вами марніти,
Не такую треба долю
Перекотиполю.
Поборюся з дужим морем,
Позмагаюсь з горем
І покочу скрізь по полю
Веселую долю”.

Прикотилася сміла воля
До чужого поля;
Кругом море розляглося
І з небом злилося...
Де на світі тая сила,
Щоб змагатися сміла?
„Що ж то буде?” — Страх озвався
І в лози сковався.
Не так снилось, не так ждалось,
Як на лихо склалось:
Розсердилось горде море,
Накинулось горе.

Одно хвилі-гори котить,
Об берег колотить,
Друге шкодить, зневажає
І жалю не знає.
Море кинуло в долину,
Мов тую пір'їну,
Горе вітром ізсушило,
Піском придавило.
Підманила, обманила
Надієчка мила,
Посміялась чужа доля
З Перекотиполя.
Лежить воно, гірко плаче,
Чорний Ворон кряче:
— „Рятуй своє, рідна доле,
Перекотиполе!”

Козаченъки молодії,
Орли золотії!
До вас байку докотила
Порадонъка мила,
Щоб і ви не забували,
Як діди казали:
Не жалкуй на тую долю,
А на дурну волю!

Л Е К І К О М А Р

Десь там, не в нашій стороні,
Під височеною горою,
Серед діброя в гущині
Вечірньою добою,
Поївши добре, Лев лежав
І гордовито поглядав.
Здоровий сам, кудлата грива,
На пиці широченний ніс, —
Не тільки миша полохлива,
Злякався б навіть і сам біс.
Близенько на вербі комарики дримали,
Тихенько нічки дожидали.
Один Комарик молодий
Розхвастався перед старими:
— „Он”, — каже, — „як розтягся біс рудий!
Господарює над дурними,
Бо нікому його провчить...
От я ні кришки не боюся,
Аж сміх бере, як подивлюся,
Що перед ним усяка твар тремтить”.
На це озвавсь Комар старенький:
— „Гай, гай! Раденький, що дурненький!
Дурне й базікання твоє:
Лев — сила, пан на всю діброву,
Захоче і хвостом уб’є
Не тільки комаря — корову”.
Комарик молодий своє дзинчить:
— „Мене не настрашить,
Нехай хоч як хвостом молотить;
Нехай він сім коров покотить,
А я от зараз полечу,
Дам йому лиха до-плачу”.

Комарик молодий спустився
І дратувати заходився.
Лев головою покрутив;
Комар йому на лобі сів,
Лев лапою тернув по пиці,
Бо вже були такі дурниці;
Комар крутъ-верть — на ніс присів,
Лев клацнув, не вхопив;
Комар ще гірше умудрився
І в усі опинився.
Схопився Лев, хвостом կрутнув,
На всю діброву кашлянув,
Аж галки крику наростили,
У лозах десь вовки завили,
І пугач пугать став;
Повитріщались з ляку сови,

І бідний зайчик драла дав
Аж на кінець дібрости, —
А в'ідливий Комар своє робив.
Лев і стрибав, і по траві качався,
І у кущі ховався,
Із сили вибивсь, аж упрів,
Не знат, що діяти з собою...
Комар сковався, Лев упав,
І довго, лежачи, стогнав,
Неначе воював з великою бідою.
А на вербі сміються угорі
Ледачі комарі.
— „Ну молодець!” — гукнув Комар старенький, —
„Утяв, дарма, що молоденький!”

Химерна баєчка приходна і для нас:
Чого, подумаєш, на світі не буває!
Маленьке лихо в інший час
І знáчним людям докучає.

СИЛА

Щоб хуторну хандру прогнati,
 Один вигадливий Панок
 Задумав до себс розумних наскликати
 І світом мудрости розбуржать свій куток.
 На раду він покликав Кума,
 Бо між розумними то був найкращий цвіт.
 Він і мовчить розумно, і розумно дума,
 Бо знов людей і бачив світ.
 Прихав Кум — і почали судити:
 „Оттак і так”, — Пан каже, — „хочу я:
 Чи буде бобу решето, скажи ти?
 Чи гарна вигадка моя?”
 — „Цікаве діло, що й казати!” —
 Промовив Кум, — „гаразд придумав ти;
 Хоч небагатечко, а можна назбирати,
 Єо дурнями, мовляв, хоч греблю нагати...
 Ось нум лічить, чи прийдеться до діла?
 Панько Небреха — перша голова,
 Вовчок та Мирний — це ще два;
 Нечуй та Свистуненко Сила...”
 — „Тю-тю на тёбе!” — крикнув Пан, —
 „На біса ти до турту пхаєш Силу?
 Хіба за те, що дорогий жупан?...
 А от і проминув ти Сліпченка Данила!”
 — „Цить!” — каже Кум, — „я не збрешу;
 Не торохти, сковай слова завзяті;
 Скажу я нищечком, бо піч у хаті...”
 Той ухо прихилив, а Кум шу-шу, шу-шу...
 — „Хіба!” — промовив Пан і засміявся, —
 „Покличемо і Силу, коли так...
 Розумний, Куме, ти удався!...
 Куди не поверни — мастак”.

Як радилися, так і сталося;
Як квіточка, надія розцвіла;
Хоч небагатечко гостей зібралось,
А все ж бесіда гарна була.
Як тиха вода, лились розумні речі,
І вимовлялось те, чого ніхто нечув:
І Сила там між ними був —
Скакав, як дурень з печі...

— „От тобі й на!” — Хтонебудь пристидить, —
„Розумних кликали і дурня приліпили,”
Правенько почали, та й покривили...”
Та годі вам, мовчіть!
Тут сила не в тому, що дурень Сила,
А в тім, що гроші — сила.

ЗОЗУЛЯ И ГОРЛИЦЯ

Зозуля Горлиці жалілась,
 Що доля її недобрая судилася:
 Мов сирота вона, тиняється сама,
 Минає літечко, порадоньки нема.
 — „А діти?” — Горлиця питає, —
 „Чи, може, хто гніздечко зруйнував?
 Чого на світі не буває!
 Хто, серце, горенька не знав?”
 — „А цур їм, дітям тим!” — Зозуля закувала, —
 „Нащо здалось гніздо мені?
 Яєчка крадъкома я другим підкладала, —
 Нехай висиджують дурні!
 То все, голубонько, дурниці;
 Нам літечко святе
 Судилось не на те,
 Шоб у гнізді сидіть, як печериці!
 Згадала я зозульників дурних, —
 Бодай вони мандрикою вдавились, —
 Як кувала я — за мною волочились,
 Тепер, хоч би один на сміх...”
 — „Ну, коли так”, — її Горлиця сказала, —
 „Ти, вітрогононько, на долю не звертай!
 Все літечко кукуяла, гуляла —
 Тепер сиди, очицями моргай”.
 Нераз Зозуля Горлицю згадала.
 Як кулаками слізози утирала.

Дарую байку я зозулям молодим, —
Не тим,
Що у гаях гульню справляють, —
Дарую я своїм,
Що у цяцькованих корсетках походжають
І крутять розумом дурним.
Нехай вона на спомин буде,
Що не щодня бува бридня;
Пшениченьку позабирають люди,
Останеться суха стерня.
А восени підкрадуються морози,
На серце томлене накинеться зима,
І не роса паде — поліються тихі слози,
Ще є, мов, каяття, та воротя нема.

ЛЯЦЬКОВАНИЙ ОСЕЛ

Додумався Осел, що він якаєсь мина,
 Зневагу від усіх доводиться терпіть,
 Що надокучила така лиха година,
 Що треба і йому хоч трохи краще жити.
 Він чув, що там, над морем широченим,
 Стоїть гора одна:
 На тій горі, під дубом височеним,
 Сидить всесвітній старшина —
 По-вченому Юпітером він зветься,
 По-простому ж — Нечипір Громовик:
 Як громине, аж земля трисеться,
 Жахається і звір, і чоловік.
 — „Шіду”, — сказав Осел, — „хоч що вже буде!
 Побачимо, чи правду кажуть люди,
 Що нібіто відвага сльози ллє”,
 А в добрий час меди і вина п’є”.
 Прийшов, на гору зліз, ниженко поклонився,
 А Громовик до нього обізвавсь:
 — „Чого це ти тут опинився?
 І як це ти сюди пропахавсь?”
 — „Приволокла лиха година!
 Сміється з мене всякий біс”, —
 Жаліється Осел, — „усякая скотина
 Дере передо мною ніс.
 От хоч і коні... збруя, бляшки,
 Ковалъ підкови їм кує,
 Прикраси їм усякі є —
 Побрязкачі, блискучі цвяшки,
 А я... оттак, як бач, —
 Хвіст теліпається та й годі!
 Нема порадоньки, хоч плач...
 Владико! Змилуйся в пригоді!”
 Владика засміявсь, аж ліс застугонів;
 Покликав він Фортуниху Домаху:

— „Ану-лиш”, — каже їй, — „порадуй бідолаху,
 Щоб між людьми і він бринів:
 Ти начепи йому на шию срібний дзвоник, —
 Нехай радіючи, хвостом вертить,
 Як у болоті ополоник,
 І дзвоником бряжчить”.
 Зрадів Осел, у ноги повалився,
 Фортуниху у рученьку лизнув
 І так з гори чимчикувати пустився,
 Що трохи шій не звернув.
 Побіг він навпростець, нічого не минає,
 Чи нива, чи баштан — не розбирає,
 Толочить і ламає.
 На вигоні телят перелякає;
 Ускочив у село — всяк очі витріщає,
 А він брикає, хвіст задрав,
 Аж куряву підняв,
 Собаки таїкають, і дітвора тікає...
 Цяцькований Осел придбав нову біду:
 Де не повернеться — усе не до ладу,
 Чи щоду втне — не подарують,
 Почують, що дзвенить — палюгою частують.
 Осел прислів'я нагадав,
 А я до байки приладнав:
 Нехай не забувають люди,
 Що дурень всюди дурнем буде.

Лисиця й виноград

Прибігла раз Лисичка у садок;
Вподобаєсь дуже їй привітненський куток:

І гарно погуляти, і любо подивитися,
То тим, то цим там можна поживитися.

Глядить —

На тичках виноград висить,

Густесенько, аж тички нахиляє.

— „От”, — дума, — „снідання смачне;

Усяка ягідка неначе привітає,
Неначе каже: ёж мене”.

Та от біда яка: відкіль вона не гляне,

Де не зопнеться — не достане;

Облизує роток —

Хоч би десяток ягідок.

— „Бач”, — каже, — „люди як хитрують.

Неначе носом чують...”

А на вершечку поравсь Горобець:

Усюди він, проворний молодець,

Примазатися уміє на дурничку, —

На те вже вдаєсь.

Побачив він Лисичку

І зараз обізвавсь:

— „Здоровенька була, Лисичко!

Поласуй з нами, молодичко!

А виноград же то який:

У вашому гаю не виросте такий!..”

Лисичка думає: „Цвірінькало ти сучий,

Без тебе знаю я...” — „Ні”, — каже, — нам не йде,

Кислючий-прекислючий:

Оскома нападе!”

Розсердилась вона і подалась додому,
Жалкуючи, що бігла по-дурному.

Так завидючий чоловік
На брехні зверне свій язык;
Чого не втне, чи не достане —
Усе ногане.

ФІЯЛКА Й БУРЯН

Веселая весна була;
 Зазеленів вишневенький садочок;
 Пахучая Фіялка розцвіла
     І звеселила свій куточек.
 Де взявшись Бур'ян, насіявся кругом
     І квітку бідную понівечив він дуже:
 Не та краса і пахне Бур'яном;
     А Бур'янту про те й байдуже,
     Ще й хвастатъ заходивсь,
     Барвінкові хваливсь:
     — „А що, Барвіночку хрещатий,
         Яка краса у нас цвіте!”
     Барвінок так сказав на те:
     — „Цвісти між Бур'яном — бодай би не діждати!
     На ввесь садок одна, та не людна:
     Дала красу веселая весна,
         Та не дала ій долі”.
 Прийшов Хазяїн, поглядів, —
     Давно в садочку був — загаявся у полі,
     Розсердився і косу ухопив...
     Черк, черк — і ввесь Бур'ян зваливсь.
 А в Бур'яні й Фіялка полягла...
 На безталанную Барвінок подививсь
     І жалібно промовив: — „Одцвіла!”

У мене Правда гостювала
     І баєчку подарувала,
     Щоб передав я всім,
         Найбільше молодим:
     Погане панібратство шкодить
         І доброго ні на що зводить.

ТІНЬ І ХЛОПЧИК

Раз на лужку проворний Хлопчик трався,
Побачив Тінь свою і засміявся.

„От зараз”, — каже, — „я її вловлю,
На шапку наступлю,

Не зчується і не згадає...”

І, як метелик, Хлопчик полетів,

А Тінь попереду, неначе утікає,
Щоб не вловив.

Женеться Хлопчик дужче, прудше,

А Тінь собі ще лучше, —

Ніяк не дожене,

Бо сказано, мале — дурне.

Біг Хлопчик, біг, удовольнився,

Далеко бігти не схотів,

І верть назад — як м'ячик покотився,

Задихався, почервонів;

Неначе пташка в клітці, б'ється

Маленьке серденько його...

Коли глядить — а Тінь за ним женеться,

Мов ловить дратуна свого.

Знов Хлопчикові закортіло, —

„Hi”, — каже він, — „мене не доженеш!

От я вернусь, на тёбе кинусь сміло,

Тоді вже не втечеш!”

Плиг... плиг... і знов повітрилась робота,

Дуріє молода охота.

Ганяв, ганяв —

І не піймав:

Розсердивсь він на ту дурницю

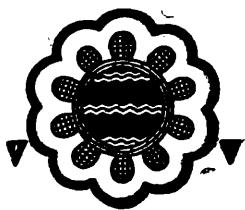
І покотився на травицю,

Оддіхать трошки, переждать.

Тимчасом сонечко за хмарку захопилось,
І Хлопчикові знов побігать захопілось,
І знов він став шукати,
Усюди розглядати, —
Туди-сюди голівку повертає,
Де ділася Тінь — і не вгадає.

Як тая Тінь, так щастя між людьми:
І бачили, і знаєм ми —
Біжить воно за тим, хто не шукає,
А той, хто хоче, не піймає.

Солом'яний дід

Щоб Горобців шкідливих настрашити,
Вигадливий Хаєйн взяв
Солом'янного Діда приладнав

Та ще й з лозиною, неначе хоче бити:

Горобчики сміються у кутку, —

Вони, пройдисвіти, дознались,

Що то химера, не злякались

І шкоду роблять у садку.

— „Чи вам обридло в світі жити?” —

Озвавсь Пашюк, — „он Дід стоїть,

Лозиною вас хоче бить, —

Тікайте швидше, дurosвіти!”

А Горобці кричать: — „Найшов дурних!

Ми бачили ще не таких:

У панському саду стояли генерали —

Та й тим на голову сідали,

А це солом'янник... Не боймось..

Під носом пурхаем і сміємось”.

Такі Діди і між людьми бувають,

І нічогіснъ не помагають;

А час би людям перестать

Солом'янного діда пхатъ

І тільки горобців смішити;

Тепер не пугалом добру наївчатъ,

Нам треба іншого бажать —

Живого слова, правди і просвіти.

ЧАБАН І КОМАР

У холодочку, під вербою,
 Приліг Чабан спочить;
 Кийок поклав під головою,
 Собака у ногах лежить, —
 Не боязко, заснути можна сміло:
 Отара стишилась, лінується ходить,
 Бо дуже сонечко пригріло,
 І хоч би що — собака не проспить.
 Заснув Чабан, а лишенко не спало:
 Гадюка вилізла з трави, сичить...
 Комар углядів, жалко стало,
 І Чабана він кинувся будити;
 Гудів-гудів, аж крилечка помліли,
 А той не чує — спить;
 Комар присів на лоб, щоб з усієї сили
 Свій гострий носик устромить.
 Чабан прокинувся — аж перед ним Гадюка,
 Він києм бух — і витяглась змюка;
 Пропав би був Вівчар,
 Та визволив Комар.
 Куди ж він з переляку дівся?
 Ото ж то й що! Чабан Гадюку вбив,
 А Комаря, що прислужився
 І в пору розбудив,
 З просоння тріснув так, що аж прилип до лоба.
 Така то за добро шаноба!

Як перед більшим менший чоловік
 До правди повернуть язик
 Одважиться, по стародавній мові,
 Що хлібець їж,
 А правду ріж,
 Того й гляди — утнуть, як Комарові.

КОРОБАГАТЬКО

Десь на шляху, біля дуброви,
 У хаті чепурній шинкарочка жила;
 Про біле личко, чорні брови
     Далеко чутка йшла.
 Один купець, — забув як звати, —
 Із ярмарку багато грошей віз
     І до шинкарчиної хати
         Він повернув і з воза зліз.
 Вишнівочкa-первак, хазяйка чорноброда,
     Та ще к тому веселая розмова
         Забавили його,
         І він забув погонича свого.
 Шинкарка язиком, як на цимбалах грає,
     Купець, прицмокуючи, п'є,
         Погонич все на клунок поглядає,
         Бо догадавсь, яке добро там є.
 У хаті жарти, сміх: погонич пильно слуха
     Та й думає: „Багатим всюди рай!”
         А біс йому в обидва уха
         Все шепче: „Утікай!
         Багатирем ти станеш, будеш паном,
         Розкошуватимеш ввесь вік...”
 І розум в голові покривсь чудним туманом...
 Погнав він конснят і десь у полі зник.
     Одумався гуляка, вийшов з хати,
         Туди-сюди — було, та загуло...
         Купець заметушивсь... „Рятуйте!” — став кричати,
         А рятувати і нікому було.
 Побіг він, плачуучи, шукати вітра в полі:
     Нема ні чутки, ні сліда.
         Не сподіався він такої злой долі,
         Не снилася йому така біда.

Літали в полі скрізь і вітра не піймали...
Рибалки шапочку край берега найшли,
І хвилі їм нічого не сказали,
До моря горе понесли.

* * *

За дніями дні летіли і минали;
Пристарілось і те, що змолоду цвіло;
Багато деяких пісень перестівали;
Повстало те, чого і не було.
Скоробагатько по горі скотився,
У городі на ноги став, —
На пустирі будинок уродився
І всіх причарував.
Меди і вина щастя розливало,
Скоробагатько панував,
Усе йому кувало і плескало,
І чорт дітей, як кажуть, колихав.
Як бджоли на той мед, злітались городянини
І ласо їли всі, і солодко пили,
Розумником його зробили громадяни,
Хоч казочку про шапочку й плели...
Щó язики! Не вимовчутъ ніколи,
А добрі пироги —
Не вороги:
Не слід цураться хліба й соли.

Хотів сказатъ ще більше я,
Та перебила доленька моя:
Даремна, каже, річ, і рот тобі замажуть,
Сиди собі, не лізь,
Бо золотий обушок, люди кажуть,
Відчинить двері скрізь.

Х мелина й Лопух

У одному хорошому садочку,
Геть-геть аж у куточку,
Стирчав Кілок між Лопухом,
А по ньому Хмелина повилася
І гарно так з ним обнялася,
Неначе дівчина з хорошим козаком.
— „З тобою ми, коханий мій Кілочку,
Зустрілися у добрий час,
До віку житимем у тихому садочку,
Нехай всі дивляться на нас”, —
Зеленая Хмелина розмовляє,
І на Лопух спісиво поглядає,
А той сміється у кутку,
Бо чув не раз брехню таку.
Хоч і Лопух, а, мабуть, знає,
Що здача козирів міняє.
Прийшов Хазяїн, висмикнув Кілок
І посадив Дубок —
Нехай, мов, буде у садочку.
Хмелина пісеньку таку
Приспівує Дубку:
— „Здоров козаченьку-Дубочку,
Порадонько моя!
А як же ждала я!
Тепер зрадіє наш садочок...”
І повилася на Дубочок.
Лопух не втірпів, обізвавсь:
— „А що, Хмелинонько, уже не жаль Кілочка?
Недавнечко у тёбе красувавсь,
Тепер прилипла до Дубочка?...”
— „Хто б, хто гарчав,
А ти б мовчав”, —

Одрізала йому Хмелина, —
„Сухий кілок, як пень, стирчить,
А ще ж таки жива Дубина —
Росте і шелестить”.

—
Так в світі хитрая людина
Усюди в'ється, як Хмелина:
Чи то кілэк,
Чи то дубок —
Усе, мов, пригодиться, —
Аби було на кого витися.

ЖУК І БДЖОЛА

Був ясний день, веселая година:
Раділи і садок, і поле, і долина:
Під лопухом у ямці Жук сидів
І сам собі тихесенько гудів,
— Що день йому обрид, кругом усі товчуться,
Що дуже сонечко і світить, і печене:
І гаряче, і боляче,
І боязко йому, сліпуючи, поткнуться,
Бо день не на добро, а на лихо зведе...
Аж дивиться — Бджола між квітами гуде,
То на одну приєде, то на другу.
Щоб трошечки свою розважить тугу,
Жук, сміючись, озвавсь: „Здоровенька була!
І добренько, що в гості прибула:
А що, комашечко, ще долю веселеньку
Потішими, не помремо?”
— „Хвалити Бога, живемо
І діло робим помаленьку”, —
Бджола промовила йому, —
„Ти ж не летиши чому?
Побачив би, як все цвіте, радіє”.
— „Не хочу”, — каже Жук, — „і голова здурїє,
Аж зелено в очах від сонечка того;
Нам краще, як нема його,
І хоч би не було — байдуже...
Тобі я, Бджілочко, дивуюсь дуже
І, коли хочеш, раду дам:
Умієш мед робить — і знай своє науку,
А то ще нате, мов, і вам, —
Чому не брати таку солодку штуку!
Цікава дуже ти, нічого не минеш,
Усяку квіточку перебереш,

І треба, і не треба,
Коли б змогла, поперлась би до неба".
— „Змолов ти, Жучку, недоладню річ, —
Бджола йому сказала, —
„Твою голівоньку покрила темна ніч,
І світу божого вона не розпізнала.
Турбується усі, турбуєся і я,
Нехай там буде капля і моя,
Нехай і Бджілку люди знають
І божу мудрість величають...
Що ж, Жучку, досі ти
Добув у темноті?
Собі нічого і нікому:
Цілісінську міч гасаєш по-дурному,
А блисне світ — ти лобом у вікно,
Не розуміючи, нащо і що воно...
Шкодá з тобою розмовляти,
Даремно час теряти, —
Ти — Жук, а я — Бджола,
Прощай!” — і загула.
— „Куди тобі! Яке казання вдрала”, —
Промовив Жук, — „розумна дуже стала!”

—
Так недотепний, темний чоловік
Не долюбляє ясної освіти,
Бо, як той Жук, до темноти привик;
А дай йому хоч зернятко просвіти,
Не буде він, як Жук, гудіти,
У нього загуде, як Бджілочка гула
Розумна правда і хвала.

ТРАНДАФИЛЬ І СКИНЯ

Свиня пропхалась у садок, —
Усюди треба їй, ледачій,
«Усунутъ свій зажерливий роток,
Бо сказано — свиня і робить по-свинячи:
В багні куйовдилась, ще й на квітник прийшла
Між квітами пориться.
А посередині Трандафиль там цвіла,
Хороша, повна — любо подивитися.
Свиня до неї тиць — і кинулась назад,
Знайшла понура клад —
Обиду превелику:
Трандафиль поколола пику.
— „Такую погань держать у садку”, —
Промовила Свиня, — „та ще й на квітнику!
Що з того, що пахтить, коли у пику коле?” —
Похрюкала і побрела у поле.

Так ясна правда для брехні,
Як та Трандафиль для Свині,
І перекір і закарлючка:
Хороший чоловік усім
І друг і побратим,
Поганому ж — колючка.

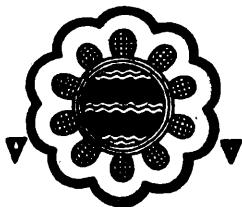
УБ І ЛОЗИНА

Стояв високий Дуб серед долини
 І гордовито всюди поглядав.
 Сміяється він з тоненької Лозини
 I так їй раз сказав:
 — „Яка химерна ти, нікчемна Лозино!
 Твій батько Верболоз здурів:
 Неначе ти йому не рідная дитина —
     На сміх тебе тут посадив.
 Захоче вітер буйний розходитись,
 Як гайдамак у вражому селі,
 Не знаєш ти, де з переляку дітись,
     Кладеш поклони до землі;
     А що ж, як часом на долину
         Сердита буря набіжить?
 Рвоне тебе з корінням, як пір'їну,
 Аж курява угому полетить.
 От я — не ти... я — Дуб, це інше діло:
     Не тільки вітру не боюсь —
     Я з бурею змагатися буду сміло:
     Нехай як хоче дме — не поклонюсь”.
 I гордий Дуб від сміху захитається.
 На це Лозина так осмілилась сказати:
 — „Поважний Дубе наш! Великий ти удався,
     Нащо ж маленьких зневажати?
 Не всім однакова судилася в світі доля:
     Тому шуміть, тому поклони бить;
     На все, на все є божа воля,
         Усім під Богом треба житъ...”
 I добалакались... Надвечір лихо склалось:
     Страшнена буря зразу заревла...
 Дуб стрепенувсь, загув, аж листя розліталось,
 Лозина бідненька на землю прилягла;

Грім турботів, огнями розсипався,
Неначе страшний суд настав...
Змагався довго Дуб, стогнав, не подавався,
А далі затріщав, зломився і — упав...
Пробігло лишенько, у стені загуркотіло,
І ясне сонечко долину освітило:
Лозиночка заплакана стоїть,
А Дуб поламаний лежить.

— — — — —

Хто величається і других зневажає,
Нехай про Дуба казочку читає,
На ум собі кладе:
Наука в ліс не заведе.

І ЕРЛИ Й СВИНІ

На дворі, якось опівдні,
Заможний чоловік насипав на рядні
Чимало Перлів просушити,
Бо в скрині почали жовтіти.
— „Гляди!” — озвався через тин
Кум Северин, —
„Як доберуться Свині, потокмачатъ!”
Хазяїн засміявсь, любив він шуткуватъ.
— Ім не судилося цього добра вживатъ,
Так хоч нехай побачать”.
Не в добрий час промовив неборак,
Бо вийшло онде як:
Добралисъ Свині, все порозкидали,
З землею Перли помішали,
Поживи не знайшли,
Похрюкали й пішли.
А другі ім назустріч: — „Що, сестриці,
Поласували добре там?
Пожива буде й нам?”
— „Ta де там”, — кажуть, — „все дурниці:
Насипано блискучих камінців:
Нам тільки клоноту хазяїн наробыв,
Ми перерили все — хоч би тобі гнилиця...
Вертайтеся, бо нічим поживиться”.

Свята старовинно! Про тебе я згадав:
Правдиві слова твої не вмерли,
І я промовлю їх, щоб світ не забував:
Коли ти маєш Перли,
То й розум май
І перед Свинями не розсипай.

МАЛЬОВАНИЙ СТОКІ

Обридла дніві суєта людськая,
Спустився він спочити в темноті,
І нічка тихая, мов чарівниця тая,
Прибралася у зорі золоті.
Широкий шлях замовк; ні пішкі, ні на вові
Ніхто його не турбував;
Заснули верби на облозі,
І вітер задрімав.
Що ж то таке між вербами біліє?
То Столов мальований стоїть,
Стойть і журиться, і серце кам'яніє,
І сумно він у степ глядить.
Чи світ не той, чи доля відцуралась?
Все глухо там, нічого не чутно.
Десь над болотцем чайка обізвалась,
Як обзвивалася колись давно...
Згадалася йому щаслива година,
Як був він деревом, шумів і зеленів,
Як усміхалася червоная калина
І степ широкий серце веселив...
І причувається — десь пісня за горою
Лунає: „Ой, гук, мамо, гук!...”
І сльози капають холодною росою...
Кругом нього гуде безсонний жук.

На цей раз вибачайте, люди!
Це баєчка не вам;
Нехай вона на спомин буде
Мальованим Столовам.

OРАЧІ Й МУХА

У полі Орачі на ярину орали,
 І Муха там була,
 І хоч її непрохану ганяли,
 Одначе крадькома і їла, і пила,
 Бо звикла змалечку кохаться у чужому.
 Надвечір Орачі верталися додому,
 І Муха там на розі у вола.
 Зустрівсь Комар на лузі край села
 Та й каже, сміючись: — „Добревечір, сестричко!
 А ти вже тут чого, моя перепеличко?
 Кума чи родичка кому?”
 А та йому:
 — „Бов, бов! Раденький, що дурненський!
 Хоч довгий ніс, та розум коротенький,
 Бо комарі не сіють і не жнуть...
 Ти роздивись: у поль ми орали,
 Раненъко почали, ввесь день не одихали,
 Тепер додому час, з вечерею нас ждуть”.

Ми й між людьми чимало знаєм
 Брехливих прихвостнів таких;
 Вертяться скрізь, щоб бачили і їх:
 І мов, тут — турбуємось і дбаєм!

Ведмедик

На муріжку, серед двора,
Гуляла дітвора:
Гостинчики переглядала,
Шо матінка понадавала.
— „Нум, у Ведмедика гулять!“ —
Сусідній Хлопчик став казать.
— „Нум, нум!“ — всі почали кричати.
— „Ведмедином лежати буду я“, —
Вигадує Хлоп'я, —
„Гарчатому на вас, мов хочу похапати,
А ви кажіть мені: Ведмедину, цить, цить!
У рот гостинчики потрошечку кладіть“.
Послухали, усі докупи збралися
І у Ведмедину гуляти заходились.
Лежить Ведмедин і туте,
А дітвора у рот йому кладе.
Потрошку та по нолосвинці
Пооддавали всі гостинці.
„Тепер ви кидайтесь Ведмедину побить!“, —
Навчає хлопчик, — „віточки беріть!“
І діти віточки побрали,
Ведмедину ганяти стали.
Ведмедин хитрий скік та скік,
Туди-сюди і, сміючись, утік.
Ведмедину нема, гостинчики пропали,
І діти матері жаліттєся стали:
— „Ведмедин, мамо, обдурив,
Гостинчики поїв...“
А в оченятах слізочки блищають...
— „А нащо ж ви йому давали?“ —
Сказала мати їм, —

„Так вам і слід, дурним:
Ото з дурлигю не знайтесь
І у Ведмедика не грайтесь!”

Так іноді і ми, як дітвора,
Дурієм, ніде правди діти:
Ведмедикам надаємо добра,
А самі плачено, як діти.

Истоку

Раз Півень, риючись даремно у садку,
Побачив ворох жита на току
І зараз кинувся туди хазяйнувати,
Ще й Курочку покликав помагати.
Принявся Півень жито розгрібать
І буйні зерна вибирать.
Недовго довелось клювати,
Бо вийшов Господар із хати,
Гостей непроханих пугнув,
А Півень, мов наперекір, гукнув:
— „Курлю! Який це чорт там ходить?” —
Неначе доглядає, а не шкодить.
— „Ще й розкудачився!... А киш відсіль!” —
Гукає Господар і зозла кинув бриль.
Злетів на лісу Півень, сорому не знає,
А Курочка пішла тихесенько сама.
— „Ох, тó-то, тó-то, тó-то”, — промовляє,
Свого нема...”

Навчає баєчка великого й малого,
Бо заповідано давно,
Що краще зернятко своє одно,
Ніж цілі ворохи чужого.
І не на свій, як кажуть, коровай
Очей не поривай.

АРЕНИКИ

Веселий господар Дем'ян
 Любив гостей на бесіду скликати.
 Він був багатший від усіх селян,
 Всього доволі мав, було чим шанувати.
 Вподобався йому найбільше Клим,
 Земляк хороший, що й казати,
 На все умів розумну раду дати,
 Усі дружили з ним.
 Прийшов він раз обідати до Дем'яна,
А у Дем'яна страва добрая була:
 І маслечко, і сало, і сметана, —
 Гаразд, як кажуть, піч варила і пекла.
 Поставили на стіл вареників макітру
 І пляшику, свашку всіх мирян.
 — ..Анум, мірошнику, молоть без вітру”, —
 Сказав, щуткуючи, Дем'ян, —
 „Попереду підмажемо колеса,
 Щоб млин не торохтів
 І шестерня довготелеса
 Не дряпала боків”.
 Всесвітня свашка поклонилась,
 І чарочка перчівочки вродилася.
 — „Ну, по цій мові”, — каже Клим,—
 „Дай Боже здраствувать усім!”
 І принялися мірошники молоти:
 Дем'ян кладе, а Клим товче:
 Від дружньої роботи
 Аж маслечко по бороді тече.
 — ..Ох, важко!” — Клим сказав, — „перемололи дуже
 Не лізé більше, кіш малий...”
 — ..Ану”. — озвавсь Дем'ян, — „потіш мене, мій друже!
 мій друже!
Ось, глянь — вареничок бокастенький який...”

- „Хіба один...” — промовив Клим ліниво,
 Посилкувався і змолов.
 — „От, бач, один проліз щасливог —
 Ну ще!” — Дем'ян благає знов.
 — „Ой, схамнися, друже милий!” —
 Аж стогне Клим, — „немає сили,
 Я намоловся доскоччу...
 Не силуй, братіку, бо утечу!”
 — „Нехай наш ворог утікає!” —
 Дем'ян товче своє, —
 „Он на весіллі тісно як буває,
 А прийде старшина — і місце є...
 Щоб вовка ми у лісі не боялись —
 Голубчику, ковти ти старшину...”
 Мірошники зареготались.
 — „Для тёбе”, — каже Клим, — „ковтну”.
 І ще ум'яв один вареник.
 — „Ну, це вже”, — каже, — „побіденик”,
 Всі заставки запер,
 Хоч хто не влізе вже тепер”.
 — „А, може, хоч з вершечку ляже?” —
 Дем'ян йому лукаво каже,
 Вареничка узяв
 І на тарілочку поклав.
 — „Послухай”, — каже Клим, — „ти справді вже глузуєш!
 Схотів, щоб я п'ятами накивав?...”
 — „Тривай!” — туде Дем'ян, — „недобре шеретуєш!” —
 І хапнув Клима за рукав...
 Схопився Клим і дременув із хати
 І у Дем'яна годі гостювати.
 I переказував Дем'ян, і сам просив,
 А Клим і слухать не хотів.
 Це байка вам, писаки,
 Письменства рідного певдатні раки!
 Не пхайте через лад тулеників своїх,
 Коли не хочуть їх,
 Коли, мовляв, дороги їм не гладять,
 Бо часом і вони завадять
 І одіб'ють мирян,
 Як ті Вареники, що пхав Дем'ян.

БУРМИЛО-КУНДЕЛЬ

Бурмило-Кундель вирвався на луг —
На волі трохи погуляти,
Бо остоїд йому ланцюг,
Обридло в курені лежати.
Піткнувсь у чагарник... Коли глядить —
Назустріч Вовк біжить.
Бурмило витріщивсь і став брехати...
— „Стій!” — крикнув Вовк, — „чого свариться нам!
Ось не дурій, дай покій ти зубам!
Я хочу щось тобі сказати”.
Замовк Бурмило, бо злякавсь,
А той до нього знов озвавсь:
— „Чи винен Вовк, що сіна не вживає,
Трави не єсть, м'ясоця бажає?
А де ж того м'ясоця узять?
Не довелось Вовкам хазяйнувати,
Так поневолі треба красти,
Щоб не пропасті:
Буває — ніч і дві і там, і там нюхнем, —
І вернемось, як кажуть, порожнем.
Погане, я чував, життя собаче,
Не добре ж і Вовкам...
Ти знаєш, що надумав я, зсмляче?
Побрратаймось на заздрість ворогам!
Не хочу знатися з вовчою бідою,
Піду і я з тобою,
І будем жити ми
Братами між людьми”.

— „Ну, що ж”, — на це сказав Бурмило, —
„Хоч і диковина, а добре діло:
Ми будем жити в курені.
Спокійно і тобі і веселіш мені:

Тебе там будуть годувати,
 Бо знатимуть, що Вовк не хижий, свій...
 Ходім мерцій,
 Щоб часу не теряти".
 Побачив Вовк на шій ретязок:
 — „Це що”, — пита, — „у тебе за значок?”
 Бурмило став хвостом виляти:
 ..Це”, — каже, — „щоб... ланцюг чіпляти...”
 — „Ланцюг?!?” — Вовк здивувавсь, — „на при-
     в'язі живеш,
     Туди й мене ухнеш!
 Це, братіку, погане діло;
 Ще не було Вовків дурних!”
 Похнюопився Бурмило,
 Стоїть ні в цих, ні в тих;
 — „Така вже”, — каже, — „доля наша!

Аби, мовляли, борщ та каша —
Пойв,
І гавкай на Вовків”.
Вовк на Бурмила подивився
І вимовив: — „Бодай би не діждать
Тим ланцюгом бряжчать...
Прощай!” — і в чагарник поплівся.

Дарма, що Вовк, а добре розсудив,
Неначе хто навчив,
Що іноді з'їси і не доволі,
Зате живеш на волі.

Мірошник

Мірошник мав хороший млин.
В хазяйстві не абищо він:
Про це гаразд усякий знає,
Хто хлібець має.
Млин у Мірошника був водяний.
Мірошник той Хомою звався,
І був він чоловік такий,
Що не гаразд за діло брався;
А інший раз
Буває дорогий і час.
Вода раз греблю просмоктала...
Ну, що ж! Узять би й загатити,
Так ні! Мірошник спить та спить,
Вода ж біжить... ще більш прорвала;
Хомі й за вухом не свербитъ.
Хто йде, мерцій у млин загляне:
— „Ой, Хомо, Хомо, схаменись!
Он скоро вже й води не стане;
Піди лиш, брате, подивись!”
А він їх слуха щось не дуже:
— „Нехай лиш! Річка — не калюжа;
Води ще стане на ввесь вік!”
З Хоми сміються добрі люди:
— „Тоді побачимо, як буде, —
Дурний ти, Хомо, чоловік!”
І справді сталось, як казали:
Вода зійшла — колеса стали.
Злякавсь Мірошник та й біжить
Притьмом до прірви, щоб гатитъ.
Курей тимчасом із десяток
Прийшло напитися води.

Уздрів Мірощник цих пань-маток:
— „Бач, капосні!” — кричить, — „куди...
У мене ѹ так води немає,
Ще ѹ ви сюди?!”
І зозла палицю хапає...
Шпурнув — та ѹ всіх курей побив.
А млин стойть, хоч прірву ѹ загатив;
І що робити — не втімає...
Ні з чим зостався мій Хома:
Води нема ѹ курей чорт-ма.

На світі є такі пани:
Без діла сотні всюди сують,
А за недогарок вони
Людей і лають, і мордують
(Вони це так, бач, хазяйнують!)...
Та ѹ диво, що у них
Хазяйство піде все на сміх!

ЖІ КАКИЙ ХЛОПЧИК

Був собі Хлопчик дуже жвавий,
Моторний і цікавий:
До всього придивляється
І пильно прислухається;
Що між собою скажуть люди —
Почує, довго не забуде.

Наслухавсь він, що дуже довгий світ,
Куди не глянь — все світ, ні тина, ні воріт.
От, як діждали літа,

Придумав він побачить того світа
І на комору зліз; як глянув — аж зрадів.
— „От”, — думає, — „якби я полетів
Далеко, аж у степ...! Добре б нагулявся,
До вечора б додому не вертався;
Літав би я туди щодня...”

Де не взялась Свиня
І стала чухати об драбину
Багном обляпану спину,
Та так же тре, аж снасть тріщить.
А Хлопчик на Свиню — „чу-чу, чу-чу” — кричить...

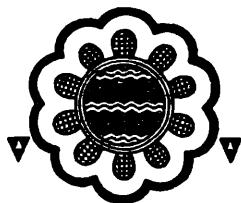
Посунулась драбина і упала;
Свиня захрюкала і — драла,
А Хлопчик на весь двір заголосив,
Як крейда побілів,
Забув і довгий світ, забув і степ широкий;
Страшний йому зробився дах високий...
Хотів уже скакать —
Була б тобі нахаба!
На щастя вийшла з хати Баба
І кинулася рятувати.
— „І як ти тут”, — питает, — „опинився?”
За Бабу Хлопчик ухопився,

— „Я”, — каже, — „зліз, — драбина тут була,—
А чортова Свиня прийшла
І чухатися тут заходилася,
Драбина хить — і повалилась,
Зостаєсь я угорі... перелякаєсь...”

— „Ох, мій голубчику маленький!
Ще добре, що зоставсь!
От, якби впав, і був би неживенький,
І горенъко б тоді було...
Чого ж тебе туди знесло?”

— „Бабусю!” — каже він, — „хотів я подивитися,
Чи дуже довгий світ”.
— „Гай, гай! Дивився б із воріт,
А лізти високо малому не годиться.
Ти, може, й світ хотів би облітати?
Тепер минулося, а вдруге не минеться;
Бач, в грудях серденъко, неначе пташка, б'ється;
І рученьки, і ніженъки тримтять”.

Скажу я вам, не тільки що дитині,
Як мудрий дід мовляв мені колись,
Що вік живи, учися, стережись
І пам'ятай, що є на світі Свині.

ТРОЯНДА

Цвіла Троянда у садочку,
 А недалечко, у куточку,
 Між бур'яном бренів Будяк.
 І каже він Троянді так:
 — „Нащо це ти колючик начіпляла?”
 — „А ти нащо?” — вона його спитала.
 — „Я?” — обізвавсь Budяк, —
 „Я, серденько, не проста штука,
 Я — степовий козак!
 Мені колючка; як шаблюка,
 Щоб ворогів страшить,
 Щоб всім було спокійно жить.
 Вам більш нема ніякої роботи —
 Цвісти, пахтіть, а не колоти”.
 — „Не все ж колоть і Budякам”, —
 Троянда каже, — „треба й нам,
 Щоб крученії Паничі боялись
 І до Троянди не чіплялись.
 Сунеться який біс —
 Йому колючка в ніс,
 Щоб не забувся,
 Як слід Троянду шанувать,
 А не знічев’я обвиватъ”.
 — „Хіба!” — сказав Budяк і усміхнувся.

Скомпонував я цей примір,
 Для наших любих дочок;
 Нехай вони його змотають у клубочок,
 Як кажуть паніочки, на-сувенір.

ЯСЛА

Був на селі козак Кирило Яловець,
 Щасливий, дякуючи долі:
 Хазяйство добре мав і повний гаманець —
 Всього було доволі;
 І ще одно він щастя мав —
 Розумну жінку Бог послав;
 Без неї чоловік — неначе блин без масла,
 Як примовляє, кум Гордій.
 От заходився раз Кирило мій
 Плести у хаті ясла.
 На що, на що — на це дотепний був.
 Ще і лози червоної добув,
 Щоб виплітать уперемежку
 І на краях зробить мережку.
 Радіє він — плете,
 Не думає про те,
 Що ясла будуть на півхати —
 Такі, що й в двері не пропхати.
 Він може б так і не робив,
 Та хтось із-за угла мішком його прибив.
 — „От яsla втяв! Таких ніхто не має!
 — Чи так?” — у жінки він питає.
 А Мотря каже: — „Так то, так,
 Та тільки з хати як?”
 Кирило засміявся: — „Ми знайдемо дорогу!
 Покличем кума на підмогу.
 А жінка знов йому: — „Торох!
 Як по стіні горох...
 Ти ж роздивися — яsla на півхати.
 Куди ж їх винести? Стіну рубати?”
 І справді — кинулись нести —
 Бодай було б і не плести:

Ніяк не вилізуть із хати!
Прийшлося ясла розібрati,
У клуню однести
І наново плести.

Роби розумно, кажуть люди,
Не так, як робить Яловець,
Міркуй про те, що з того буде,
Який кінець.

ОГОНЬ І ГАЙ

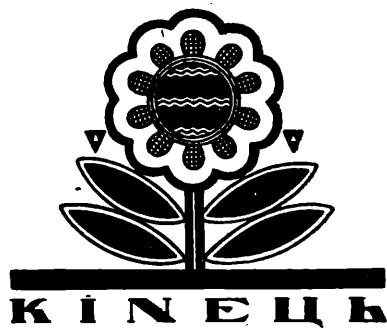
(Передсмертна байка)

Під Гаєм хтось Огонь покинув,
Чи подорожній там, чи косарі були,
Чи, може, вівчарі картопельку пекли.
Вітрець моторненський прилинув
І потихеньку роздував.
Розжеврівся Огонь, аж іскри кидать став...
— „Ой, Гаю, Гаю зелененький!” —
Промовив він, пускаючи димок, —
„Чи бачиш ти, який я вдавсь тепленський?
В холодний час нагрів би ввесь Гайок...
Мене покинули, мою забули службу;
Коли б Вітрець не був, то може б, я погас.
Скажу тобі під цей веселий час:
Чому б з тобою нам не поєднати дружбу?
Всю нічку я тобі б світив
І видненько б було, хто б не ходив:
Чи звір який у гуцині сковався,
Чи злодій уночі з сокирою підкрався, —
І знали б нас, як двох братів,
І я б горів, і ти б шумів,
Не турбувало б нас ніяке лихо враже.
Чи правду я кажу — нехай Вітрець нам скаже!”
— „А вже ж що так!” — підтакнув їм Вітрець,
Усюди вдатний молодець.
Недовго думав Гай, на брехні спохусився,
Не знаючи того, який Огонь дружок.
Вітрець їм зараз прислужився:
Мерцій поніс Огонь в Гайок
І на суху поклав полянку.
Світив Огонь всю нічку аж до ранку.

Поцереду він за сушню узявсь
І потихеньку став тріщати,
А як Вітрець, підлиза, розгулявсь,
    Тоді вже всюди став палати
І братіка свого не пожалів:
    І обпалив його, і обсмалив.
Пропав Гайок, аж жаль було глядіті, —
    Мов чорная мара стоїть:
Вже більш йому не зеленіти
І краю рідного не веселити.

— — —

Молодіж любая, надіє наша, квіти!
Пригадуйте частіш ви баєчку мою;
Цурайтесь брехні і бйтесь дружити
З таким приятелем, як той Огонь в гаю.

ПРИМІТКИ

Наше видання байок Глібова спирається на: 1) Леонід Глібов: „Твори”, том перший. За редакцією Ів. Капустянського та М. Плевака. Держ. Вид. України 1927 (Харків). 2) Леонід Глібів: „Твори”, ювілейне виправлене та поповнене видання. 1827—1927. Редакція, вступна стаття та уваги Бориса Шевелева. В-во „Сяйво” (Київ).

У нашому виданні ми головно з технічних причин (обумовлених пріфронтовою дійсністю — друк книжки завершується в Кракові осінню 1944, хоч підготовлений 1943 р. у Львові) отож з цих причин ми не додержуємо прийнятої хронологічної черговості байок, що однаке в популярному, не науковому виданні не має значення.

Не вносять теж сутньої різниці деякі зміни тексту, диктовані умовами теперішнього часу (нпр. в байді „Охрімова свита” в 7 рядку знизу, в байді „Цікавий” в 15 рядку знизу і т. д.).

Що ж до мовно-правописних моментів, то ми всюди вводимо (місцями навіть коштом наголосу) форми нього замість його (як нпр. в байді „Вовк і Кіт” рядок 8. знизу замість „Теля я в його звів” — „Теля я в нього звів”), щоб не вводити західноукраїнських, зокрема молодших читачів у заніву неясність, а то й плутанину, як це нам і доводилося декілька разів завважити.

Далі замість займенника сей, цього даємо більш літературний сьогодні цей, цього (як це зрештою і є в виданні за редакцією Б. Шевелева), залишаючи однаке од замість устійненого сьогодні від. Інші зміни дрібніші і їх відмічати зайво.

З М И С Т

	Стор.
Вступне слово	5
1. Вовк і вівчарі	7
2. Вовк і Кіт	8
3. Лисиця і Ховрах	10
4. Вовк і Лисиця	12
5. Лисиця й Осел	14
6. Лебідь, Щука і Рак	15
7. Чиж та Голуб	17
8. Жаба й Віл	18
9. Мужик та Лисиця	19
10. Прохожі та Собаки	20
11. Миша і Пацюк	21
12. Хлопчик і Гадюка	22
13. Дві Бочки	23
14. Вовк та Мишеня	25
15. Зозуля й Півень	27
16. Лев та Миша	29
17. Співаки	31
18. Лев та Вовк	32
19. Троєженець	33
20. Хазяїн та Шкапа	35
21. Охрімова Свита	36
22. Вовк та Ягня	38
23. Два Кума	41
24. Камінь та Червяк	43
25. Синиця	44
26. Шпак	46
27. Свиня	48

Стор.

28. Вівчар	50
29. Ляші	51
30. Щука	52
31. Билина	54
32. Цікавий	55
33. Купець та Миші	57
34. Торбина	58
35. Горлиця й Горобець	60
36. Мишача Рада	62
37. Пан на всю губу	64
38. Собака й Кінь	66
39. Ведмідь-пасічник	68
40. Горшки	70
41. Возок та Зозуля	71
42. Гадюка та Ягня	74
43. Громада	75
44. Квіти	77
45. Муха й Бджола	79
46. Бджола і Мухи	81
47. Вівці та Собаки	83
48. Осел і Хазайн	84
49. Хмара	86
50. Деревце	88
51. Мандрівка	90
52. Диковина	94
53. Коник-стрибунець	97
54. Дідок у лісі	99
55. Півень і Перлінка	101
56. Гава і Лисиця	102
57. Кіт і Баба	105
58. Гуси	107
59. Музики	109
60. Пеня	113
61. Лев-дідуган	115
62. Осел і Соловей	117
63. Щука й Кіт	119
64. Білочка	122

Стор.

65. Лев на облаві	123
66. Шелестуни	125
67. Танці	127
68. Цуцик	131
69. Хазяйка ї Челядки	133
70. Старець	135
71. Ягня	137
72. Жаби	138
73. Вередлива Дівчина	141
74. Лисиця-жалибниця	143
75. Паляниця ї Книш	145
76. Снігур та Синичка	146
77. Будяк і Васильки	148
78. Дідок і Вітряки	150
79. Кундель	152
80. Ластівка і Шуліка	154
81. Перекотиполе	155
82. Лев і Комар	158
83. Сила	161
84. Зозуля ї Горлиця	163
85. Щацькований Осел	165
86. Лисиця ї виноград	167
87. Фіялка ї Бурян	169
88. Тінь і Хлопчик	170
89. Соломяний Дід	172
90. Чабан і Комар	173
91. Скоробагатько	174
92. Хмелина ї Лопух	176
93. Жук і Бджола	178
94. Трандафіль і Свиня	180
95. Дуб і Лозина	181
96. Перли ї Свині	183
97. Мальований Стовп	184
98. Орачі ї Муха	185
99. Ведмедик	186
100. На току	188
101. Вареники	189

	Стор.
102. Вовк і Кундель	191
103. Мірошник	194
104. Живавий Хлопчик	196
105. Троянда	198
106. Ясла	199
107. Огонь і Гай	201
Примітки	203
Зміст	205
